

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Anna Chalupná

Dětská próza Markéty Zinnerové

OLOMOUC 2012

Vedoucí práce: **Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.**

*Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala
samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.*

.....

Zde bych chtěla poděkovat panu Mgr. Jaroslavu Valovi, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, za ochotu a za řadu podnětných rad a připomínek, které mi poskytl. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za velikou trpělivost po dobu psaní mé bakalářské práce.

Obsah

1 Úvod.....	6
2 Markéta Zinnerová	7
2.1 Markéta Zinnerová v kontextu příběhové prózy s dětským hrdinou.....	7
2.2 Životopis.....	9
2.2 Tvorba.....	10
3 Interpretace díla Tajemství proutěného košíku	14
3.1 Úvod	14
3.2 Děj	14
3.3 Charakteristika jednotlivých postav	17
3.4 Jazyk literárního díla	24
3.4.1 Slovní zásoba	24
3.4.2 Jazykové prostředky.....	24
3.5 Kompozice díla.....	25
3.6 Objevující se motivy v díle.....	26
3.7 Prostředí.....	28
3.8 Kritické zhodnocení knihy.....	29
4 Interpretace díla Kde padají hvězdy	32
4.1 Úvod	32
4.2 Děj	32
4.3 Charakteristika jednotlivých postav	34
4.4 Jazyk literárního díla	39

4.4.1 Slovní zásoba	39
4.4.2 Jazykové prostředky.....	40
4.5 Kompozice díla.....	41
4.6 Objevující se motivy v díle.....	42
4.7 Prostředí.....	44
4.8 Kritické zhodnocení knihy.....	44
5 Závěr.....	47
6 Seznam použité literatury	48
7 Přílohy	49
7.1 Markéta Zinnerová	49
7.2 Co se skrývá za „TAJEMSTVÍM“	53
7.3 Román z obrazovky	55
7.4 Tajemství proutěného košíku.....	60
7.5 Tajemství proutěného košíku.....	64
7.6 Hvězdy a naděje.....	65

1 Úvod

Kniha Tajemství proutěného košíku patřila v mém dětství mezi mé nejoblíbenější knihy. Ráda jsem si v ní četla, protože jsem prožívala podobnou rodinnou situaci jako jedna z hlavních postav a často jsem se s ní ztotožňovala.

Seriál Tajemství proutěného košíku jsem sledovala v televizi jako spousta jiných dětí. Ráda se na něj podívám i v současné době a přijde mi neuvěřitelné, že když se tento seriál začal poprvé vysílat, byli moji rodiče přibližně ve věku hlavních hrdinů.

Když jsem si měla vybírat téma bakalářské práce, uvažovala jsem pouze o dvou tématech a tvorba spisovatelky Markéty Zinnerové nakonec zvítězila. Paní Zinnerové jsem i psala dopis, protože jsem se s ní chtěla setkat a poděkovat jí. Bohužel paní Zinnerová teď nemá čas, protože píše další knihu, a proto bych jí alespoň touto prací chtěla poděkovat za její knížky, které mi v životě velmi pomohly, a těším se na další její tvorbu.

Cílem mé práce bude analýza jejich dvou příběhových próz s dětským hrdinou, a to Tajemství proutěného košíku a Kde padají hvězdy. Budu se věnovat knihám nejen po obsahové stránce, ale také po stránce jazykové. Vyhledám rozhovory s autorkou o jejím životě a díle a recenze, které se týkají dvou výše zmíněných děl.

Nejprve se zaměřím na zasazení autorky a jejího díla do kontextu české prózy s dětským hrdinou v 70. až 90. letech 20. století, na autorčin život a její tvorbu. Dále se budu věnovat interpretaci děl a to tak, že nejprve uvedu obecné informace o díle. Poté popíšu děj daných děl. Provedu charakteristiku hlavních hrdinů, kde postavy představím i za pomoci ukázek z knih. Prozkoumám jazyk literárních děl, kde se budu zajímat o jazykové útvary vyskytující se ve slovní zásobě a na použité jazykové prostředky.

Zanalyzuji kompozici, zobrazím i dynamiku vybraných děl. V další fázi práce budu sledovat motivy objevující se v díle a každý motiv doložím ukázkou z daného díla. Zaměřím se také na prostředí, ve kterých se děj literárních děl odehrává.

Nakonec provedu u daných děl kritické zhodnocení, ve kterém porovnáám tato díla s knihou Indiáni z Větrova (Zinnerová, 1986), zjistím, co o daném díle píše dobová kritika, a s některými názory si dovolím polemizovat. Uvedu, v čem vidím hlavní přínos pro čtenáře a kriticky posoudím pozitivní a negativní rysy daných děl. V závěru zhodnotím práci a uvedu, jestli se mi podařilo všechny stanovené cíle splnit. V příloze doplním svoji práci přepisy všech článků, rozhovorů a recenzí, které jsem ve své práci použila.

2 Markéta Zinnerová

2.1 Markéta Zinnerová v kontextu příběhové prózy s dětským hrdinou

Je těžké vymezit pojem příběhová próza s dětským hrdinou, protože pojem próza je už sám o sobě nepřesný. Může to být román, novela, povídka nebo črta. Autor musí respektovat věk čtenáře, jeho čtenářské schopnosti a psychickou vyzrálou. Dále je autor ovlivněný požadavky společnosti na utváření dětské osobnosti. Píše o životě dětí a pomáhá čtenáři proniknout do jiného světa pomocí humoru a fantazie. Autor popisuje hrdiny tak, aby se s ním čtenář mohl ztotožnit. (Urbanová, Rosová, 2002, s. 124)

Zobrazování propracované dětské postavy v literatuře se začíná objevovat až od poloviny 19. století. Do té doby byly dětské postavy zobrazovány jednoduše a pouze v didaktických spisech. Teprve v období romantismu si spisovatelé začali všimnout dětských osudů a dítě jako hrdina začíná být zobrazováno v románech pro dospělé nebo později je hlavním hrdinou románů. (Holejšovská-Grenčiová, 1984, s. 87)

V 70. letech 20. století se spousta autorů odmlčuje ve své tvorbě v důsledku normalizace. Někteří odcházejí do exilu a jiní se přizpůsobují vnějšímu tlaku. V exilu publikoval například Ivan Klíma knihu *Markétin zvěřinec*, která v němčině vyšla v roce 1978 (č. 1990). Dále v rakouském exilu a později v německém publikovala Iva Procházková knihy *Čas tajných přání* (1988, č. 1992), *Středa chutná nám* (1991, č. 1994), *Hlavní výhra* (1994, č. 1996), *Soví zpěv* (1995, č. 1999) a další.

V samizdatové tvorbě v 70. a 80. letech někteří autoři publikovali pod pseudonymy, jako například Hermína Franková, které pod jménem Josef Vinař vyšly romány *Ani v noci, ani ráno* (1978) a *Jedna zrzka navíc* (1979). Pod vlastním jménem vydala později romány *Vendulka, aneb Francouzština pro pokročilé* (1981) a *Kluk od vody* (1987).

V 70. letech se začínají znovu objevovat témata války, návraty autorů do vlastního dětství a povídky pro malé děti. V oficiální literatuře téma války zpracovává Donát Šajner v románu *Takový nádherný kus cesty* (1975). Dobrodružná vyprávění píše Bohumil Říha v knize *Dva kluci v palbě* (1975). Jemu, v nově založeném nakladatelství Albatros, začínají vycházet knihy *O Vítkovi*, které se zaměřují na nižší věk čtenářů. V roce 1980 obdržel Bohumil Říha medaili Hanse Christiana Andersena.

Tvorba Elišky Horelové se zabývá dějinami od Mnichova 1938 až po Květnové povstání v roce 1945 v dílech *Zdivočelá voda* (1973), *Strhané hráze* (1978), *Potopa* (1979), *Čas ohně, čas šeríků* (1976) a *Kluci ze zabraného* (1982), které jsou kronikářské povahy.

V 70. a 80. letech se mimo jiné začínají prosazovat autoři jako Martina Drijverová, Hana Bořkovicová, Markéta Zinnerová, Hana Doskočilová, Eva Bernardinová, Vojtěch Steklač a další.

V roce 1978 vydává Markéta Zinnerová knihu *Tajemství proutěného košíku*, která vznikla rok po natočení stejnojmenného seriálu a stejně jako v této knize se ani v dalších svých dílech nevyhýbá tématům, jako je přezaměstnanost rodičů, rozvod a pobyt v dětském domově. Tato témata se objevují i v románech *Děti z Pařížkova* (1974) a *Indiáni z Větrova* (1979).

Ve dvousvazkovém díle Evy Bernardinové *Kluci, holky a stodůlky* (1975, 1978) se autorka zabývá vztahem dospělých a dětí v prostředí venkova. Vojtěch Steklač se zaměřuje na humoristickou prózu, jako byly *Boříkovy lapálie* a *Boříkovy lapálie II*. V jeho dalších dílech *Pekelná třída* (1974), *Bořík a spol.* (1980), *Bohoušek a spol.* (1981), *Aleš a spol.* (1985) a dalších, se hrdinové musí vyrovnávat s vážnějšími problémy jako je rozvod rodičů nebo ztráta kamaráda.

V 80. letech píše Martina Drijverová knihy pro děti, ve kterých jsou hlavním tématem složité mezilidské vztahy, podobně jako u Markéty Zinnerové. Je tomu například v knihách *Táta k příštím Vánocům* (1979), *Táta pro radost i pro zlost* (1983) a *Táta nemá smutky rád* (1985). Dále píše díla *Kryštof a Karel* (1983), *Nekonečné prázdniny* (1987), novelu *Sísa Kyselá* (1988), *Zajíc a sovy* (1990) a *Heřmánci* (1992), kde je hlavním tématem síla přátelství. (Urbanová, Rosová, 2002, s. 131-136)

S pádem totalitního režimu umělci získali svobodu a do oficiální literatury se začala dostávat díla, která byla do té doby zamlčována. Začalo se psát o tématech, která byla do té doby tabuizována, jako byly skauting, náboženství, handicap a další. (Toman, 2000, s. 3)

Téma handicapu můžeme vidět u Markéty Zinnerové v knize *Kde padají hvězdy* (1997), která je zasazená do prostředí ozdravovny, i u Martiny Drijverové v próze *Domov pro Martěany* (1998), kde je bratr hrdinky postižený Downovým syndromem.

Dále vydává Hana Doskočilová knihu *Šimsa* (1999), kde je hlavním tématem dětská šikana, která se objevuje i u knihy Elišky Horelové *Fretka* (2000). (Urbanová, Rosová, 2002, s. 136)

2.2 Životopis

Narodila se 21. 6. 1942 v Brně. Markéta Zinnerová je básnířka, autorka povídek, románů a pohádkových próz, určených především dětem a mládeži. Televizní a filmová scenáristka. Spisovatelčin otec pracoval jako vedoucí v továrně na textilie a její matka pracovala jako dělnice. (Chaloupka, 1985)

Na základní školu začala chodit do Strážnice nad Nisou a dokončila ji v Liberci, kde maturovala na jedenáctileté střední škole v roce 1959. Dále prošla nástavbou na osvětové škole v Praze, kde maturovala v roce 1961. V roce 1981 začala dálkově studovat na pražské FAMU dramaturgii a scenáristiku. Studia dokončila v roce 1985 a získala titul MgA.

Autorka vyrůstala jako městské dítě a život na venkově a v přírodě pro ni představoval něco tajemně krásného, svobodného a šťastného. Nyní jako dospělá vidí, jak příroda silně působí na dětskou fantazii a obohacuje život jak dětí, tak i dospělých. (M. Feller, 1978, s. 4)

Jako malé jí četla maminka pohádky a první knížka, kterou si sama přečetla, byla Venoušek jde do školy. Ve škole měla ráda předměty jako byly český jazyk, dějepis, tělocvik a zpěv, a nikdy nemilovala exaktní vědy. Jak sama uvádí, neměla neoblíbené kantory, ale spíš předměty. V seriálu My všichni školou povinní děkovala postavou Karfíka svému bývalému profesorovi matematiky a deskriptivy Jindřichu Šádkovi za to, jaký byl. Kdyby nebyla spisovatelkou, chtěla by být hudební skladatelkou. V dětství navštěvovala hodiny klavíru. Kdyby si mohla vybrat, s jakým nežijícím spisovatelem by se chtěla setkat, byli by to Ota Pavel, František Nepil a Božena Němcová. Má ráda téměř všechny knížky, které napsala, pouze první dvě považuje za vydané pokusy. Její krédo je: Fňukáním se nic nespraví (Hutařová – Hanzová, 2003, s. 130-131; Kdo je kdo, 2005, s. 763)

V prvním manželství s Rudolfem Zemanem se jí narodily dvě dcery a syn a ve druhém manželství s Miroslavem Vydrou se jí narodil syn. Nyní je potřetí vdaná za Milana Jílka. Bydlí v Jindřichově Hradci.

Od roku 1961 prošla různými povoláními. Působila v osvětových zařízeních v Liberci a Sokolově, pracovala jako průvodčí ČSD v Liberci v letech 1962-64, v roce 1968 začala pracovat v redakci časopisu Květy, v roce 1969 v časopise Mladý svět a poté v Pionýru. Od roku 1971 působila jako dramaturg literárně dramatické redakce pro děti a mládež v Československé televizi a jako vedoucí redaktor literárně dramatické redakce pro děti a mládež Československého rozhlasu.

Od roku 1976 se začala zabývat čistě literaturou. V letech 1990-91 pracovala jako metodička pro literární výchovu dětí v karlínském Domově dětí. V letech 2002-04 byla zaměstnána jako vedoucí dramaturgyně hrané tvorby a večerníčků v Centru tvorby pro děti a mládež České televize.

Za svoji tvorbu získala spoustu ocenění. Byla to: národní cena ČSR za televizní seriál *My všichni školou povinní*, výroční cena ČST za seriál *Tajemství proutěného košíku*, cena dětí *Paví pero*, *Zlatá kostka domina*, cena za scénář filmu *Den pro mou lásku*, rozhlasová pohádka *Režná nitka* (cena OIRT), různá ocenění knihy *Kde padají hvězdy* (cena učitelů SUK 97, 3. místo SUK 97 – cena dětí nejoblíbenější dětské knížce roku, čestné uznání nakladatelství Albatros za čtenářsky nejúspěšnější novinku roku 97), knížka *Kočka Linda*, poklad rodiny (cena učitelů SUK 01 – 1. místo), knížka poezie *Hádanky a básničky pro celý rok* (cena učitelů SUK 03), televizní pohádka *Elixír a Halíbela* (1. místo Ostrov 01).

První básní a povídkou debutovala v časopise *Pionýr* ve dvanácti letech. Později uveřejňovala své články v časopisech, ve kterých pracovala, jako byly *Týdeník televize*, *Literární listy*, *Mladý svět*, *Zlatý máj*, *Noviny Albatrosu*, dále v časopisech určených dětem *Země pohádek*, *Pastelka*, *Mateřidouška* aj. (Blažíček, 1998; Šubrtová 2008)

2.2 Tvorba

Beletrie

- * *Jízdenka na prázdniny* (Středočeské nakladatelství, 1970)
- * *Drak Mrak* (Lidové nakladatelství, 1972)
- * *Cirkus* (Albatros, 1973)
- * *Děti z Pařížkova* (Albatros, 1974; 2. vydání 1988)
- * *Hehe a Chichi, dva ušatí kamarádi* (Albatros, 1974)
- * *Dlouhý, Široký Bystrozraký* (Albatros, 1974; 2. vydání 1978; 3. vydání 1981)
- * *Jedeme k moři* (Albatros, 1974)
- * *Princezna z třešňového království* (Albatros, 1975; 2. vydání 1989; 3. upravené vydání 2001)
- * *Housátko a pampeliška* (Albatros, 1976)
- * *Co vidíme kolem sebe* (Albatros, 1976)
- * *Je pěkné mít bratříčka* (Albatros, 1976)

- * *Ptáci poškoláci* (Albatros, 1977)
- * *Zima je, zima je...* (Albatros, 1977)
- * *Tajemství proutěného košíku* (1. vydání Albatros, 1978; 2. vydání Panorama, 1982; 3. vydání Albatros, 1985; 4. vydání Albatros, 1990; 5. vydání Futura, 1994; 6. upravené vydání Albatros, 1999; 7. vydání (2. upravené) Albatros, 2003)
- * *Stěhování na počkání* (Albatros, 1978)
- * *Indiáni z větrova* (Albatros, 1979; 2. vydání 1981; 3. vydání 1986; 4. vydání 1998)
- * *Stavíme dům* (Albatros, 1979)
- * *Čarovné prstýnky* (Albatros, 1980; 2. vydání 1987; 3. upravené vydání 2001)
- * *Linda, kočka zahradní* (Albatros, 1982)
- * *Petr a Hanka chystají překvapení* (spolu s H. Doskočilovou a O. Černým, Albatros, 1983)
- * *Princezna Rozmarýnka* (Albatros, 1984; 2. vydání Sedistra 1995)
- * *Každý večer s kočkou Lindou* (Dialog, 1992)
- * *Hejásěk a Jujásěk* (Futura, 1993; 2. vydání Olympia, 2000)
- * *Kde padají hvězdy* (Albatros, 1997; 2. upravené vydání, 2004)
- * *Kočka Linda, poklad rodiny* (Amulet, 2000)
- * *Za humny je drak* (Amulet, 2000)
- * *Hádky a básničky pro celý rok* (Egmont ČR, 2003)

Scénáře k filmům

- * *Den pro mou lásku* (1976, režie Juraj Herz)
- * *Indiáni z větrova* (1979, režie Július Matula)
- * *Za humny je drak* (1983, Radim Cvrček)
- * *Bolero* (2004, režie František A. Brabec)

Televizní seriály

- * *Tajemství proutěného košíku* (1978, režie Ludvík Ráža)
- * *My všichni školou povinní* (1984, režie Ludvík Ráža)
- * *Kde padají hvězdy* (1996, režie Jan Hřebejk)

Televizní hry

- * *Miluji Tě* (1978, režie Ivo Novák)
- * *Šaty po tobě* (1979, režie Jiří Adamec)
- * *Chvilé pro píseň trubky* (1981, režie Ludvík Ráža)
- * *Holka na krátkou trať* (1985, režie Václav Drha)
- * *Ustláno na čekankách* (1985, režie Marcel Dekanovský)
- * *Nevěsta* (1986, režie Marcel Dekanovský)
- * *Tchyně* (1986, režie Marcel Dekanovský)
- * *Píšťaličko, otloukej se* (1988, režie Tomáš Tintěra)
- * *Vzpomínky na břehu moře* (1992, režie Jiří Adamec)

Televizní pohádky

- * *Pohádka o drakovi* (1972, režie Pavel Kraus)
- * *O ševci Matějovi* (1973, režie Pavel Kraus)
- * *Čertova nevěsta* (1975, režie Věra Jordánová)
- * *Čarovné prstýnky* (1978, režie Věra Jordánová)
- * *O pavím králi* (1978, režie Jiří Adamec podle F. Hrubína)
- * *O štěstí a kráse* (1986, režie Libuše Koutná)
- * *Elixír a Halíbela* (2001, režie Dušan Klein)

Večerníček

- * *Čtyři uši na mezi* (2004, režie Nataša Boháčková)

Rozhlasové hry

- * *Paprsky ve tmě*
- * *První místo*
- * *Kdo z koho*
- * *A v prach se neobrátím!*
- * *Ten prostřední*

- * *Kam sahá moje paměť*
- * *Jablíčka dobré víly*
- * *Marjánka*
- * *Elixír a Halíbela*
- * *Halíbela a drak z Drákotína*
- * *Růžička a paví princ*
- * *Pohádka z dřevěného vršku*
- * *O Kubovi a Zapomněnce*
- * *Kočka, poklad rodiny*

Cykly pro mateřské školy

- * *Pohádky pro Kristýnku*
- * *O ševci Janečkovi*

Pohádky, které vyšly na CD a kazetách

- * *Drak Mrak*
- * *Čarovné prstýnky*
- * *Pohádky plné pohody*
- * *Indiáni z Větrova*
- * *Tajemství proutěného košíku*

Divadlo

- * *Čičíhrátky (loutkové divadlo)*
- * *Princezna Rozmarýnka (loutkové divadlo)*
- * *Elixír a Halíbela (pro děti)*
- * *Strom až do nebe (pro dospělé)*

3 Interpretace díla Tajemství proutěného košíku

3.1 Úvod

Tajemství proutěného košíku (Zinnerová, 1978). Tato kniha byla vydána sedmkrát a prošla dvojnásobným přepracováním. Kniha je ilustrovaná Zdeňkou Krejčovou, která také ilustrovala další knihu Markéty Zinnerové, Je pěkné mít bratříčka. Zavádí nás do obce Janovice, kde se setkáváme s hlavními dětskými hrdiny Klárkou, Vojtíškem, Vládou, Tondou a Zdeňkem.

Kniha vznikla podle scénáře stejnojmenného seriálu, který byl natočený v roce 1977 režisérem Ludvíkem Rážou. Kniha je určena čtenářům od osmi let a je věnovaná autorčině mamince. Člení se do šedesáti čtyř kapitol a obsahuje 275 stran. Sama autorka uvádí, že mnozí z hrdinů seriálu mají své skutečné protějšky, ale jen málokteří se v nich poznají. Autorka hrdinům nechtěla připravovat život lehčí, než jaký děti skutečně žijí. Klárka s Vojtíškem i jejich kamarádi mají ostatně dost své přirozené dětské živosti a chuti do života, takže dokáží překonat i trpké a tvrdé chvíle. (Feller, 1978, s. 4)

Dobová kritika uvádí, že „Tajemství proutěného košíku je kniha vyrovnaná a kompozičně promyšlená. Žádný motiv, jednou naznačený, se neztrácí do prázdna, každý je dotažen a vypointován. Všechny tematické a jazykové prostředky jsou podřízeny dominantě a až na výjimky ji podporují. A díky ní nechybí románu dramatičnost, která se rodí z napětí mezi různými subjektivními pohledy. Díky ní nepostrádá kniha ani humor. Tím, že dává slovo rozličným postavám, vede čtenáře k pochopení problémů druhých lidí. Tato kniha je proto schopná nenásilně, ale efektivně plnit funkci významnou mimoestetickou, a to vychovávat k vnímavosti, k respektu k názorům druhých, k citlivému přístupu k ostatním lidem a okolnímu světu vůbec.“ (Provazník, 1979, s. 106)

3.2 Děj

Je konec léta a Klárka Vavrušková se má s rodiči a bratrem Vojtíškem vrátit zpět do Prahy. Nyní je na prázdninách u babičky v Janovicích, kde trávila i předchozí roky, kam chodila do školy a kde má své dva nejlepší kamarády, Tondou a Vlád'u. Klárka se už do Prahy těší, protože bude konečně bydlet se svým bratrem Vojtíškem a bude chodit na maminičina

představení. Na druhou stranu se ale bojí, aby na ni kamarádi nezapomněli. Aby k tomu nemohlo dojít, rozhodne se, že jim nakreslí obrázky, kde zachytí jejich prožitá dobrodružství. Obrázky schovává v proutěném košíku na půdě.

Před Karasovými, kteří bydlí naproti Vavruškovým, stojí stěhovací auto. Pan Karas se stěhuje z domu pryč. Z domu, ve kterém zanechává paní Hanku Karasovou, syna Vlášu a svého otce, dědu Karase.

Pan Karas přijede do Loukova, což je vedlejší vesnice, a stěhuje si věci do nového domu. Jeho přiřazený syn Zdeněk mu v tom pomáhá, i když se mu moc nezamlouvá, že to, co tak dlouho a dobře fungovalo, se musí měnit.

Rodiče Vavruškovi přijíždí, aby si odvezli Vojtíška zpět do Prahy. Poněvadž má Klárčina maminka další turné do Polska, rozhodne se, že Klárka zůstane u babičky, a bude chodit dál do janovické školy. Klárka má pocit, že o ni rodiče nestojí.

Paní Karasová staví zídku okolo domu a kolem jdou lesáci, kteří se jí ptají, jestli s tím nechce pomoci. Paní Karasová však odmítá a lesáci jdou dál. Povídají si, že ji opustil manžel kvůli jiné ženě. Vlášovi, který stojí poblíž plotu, to neunikne. Takže když si odpoledne přijede pan Karas pro nářadí, které si zapomněl, Vláš mu řekne, že ví, že odjel za jinou paní. Poté, co se Vláš vrátí z večerní procházky, vidí, že je zbytek zídky trochu křivý, tak z ní ty cihly shodí.

Hned ráno ho probudí děda, vynadá mu a řekne mu, že jdou opravit zídku, kterou včera poničil. Když to dodělají, děda mu povídá, jak je to s rodiči doopravdy. Že se rozvedli a táta se znovu oženil s jinou paní. Odpoledne si jde Vláš hrát do lesa se psem Čertem, když se najednou kousek od nich objeví zmije. Ta se cítí ohrožená a zaútočí na Čerta.

Vláš s ním jde k silnici, ale žádné auto mu nechce zastavit. Nakonec ho vezme kočí Ondra s koňmi, ale než přijedou do nemocnice, je už pozdě.

Do janovické školy dorazí poprvé žáci z Loukova a mezi nimi jsou i Čára, Pepan a Zdeněk, kteří se chovají suverénně. Ostatní z Loukova si počínají spíše nejistě. Zdeněk si hned ze začátku zjišťuje, který je Vláš, přijde k němu a řekne mu, že ho pozdravuje táta. Od té doby se kluci nemají rádi a každou chvíli to vypadá na bitku.

Panu řediteli Merunkovi se narodí dcera a jeho žena se s ní vrací z porodnice domů. Hrdý otec přerušuje vyučování a jde se za nimi podívat domů.

Vavruškovi se pár dní po začátku školního roku balí domů. Klárka, i když to na sobě nedává znát, moc trpí, že rodiče a bráška odjíždí. Když se jí otec zeptá, čím je, jestli maminky,

nebo tatínka, Klárka odpoví, že babičky. Ví, že tím raní rodiče, kteří ji opět nechávají u babičky.

Jednoho večera, poté, co Vlád'a ulehne do postele, zazvoní u nich kočí Ondra a přinese Vlád'ovi jezevčíka Žuldu.

Další den ve škole jim pan Merunka ukazuje a popisuje včely u včelína. Zdeňkovi to nedá a strčí jednu Vlád'ovi za krk. Ta ho štípne, a jak se kluci začnou prát, poštipávají včely celou třídu včetně pana ředitele.

Vlád'a se vydává do Loukova, protože chce vidět, kde jeho táta bydlí. Cestou potká Ondru, který ho sveze až k Loukovu a nabízí mu, že se může přijít povozit na koni. Vlád'a v Loukově celou novou rodinu táty pozoruje a neujde mu, že jeho nová žena je těhotná.

Klárka a Tonda jsou na Vlád'u naštvaní, že sám si chodí jezdit na koni a jim o tom nic neřekl.

Jednou odpoledne je výlov rybníka. Tonda s Klárkou jdou bez Vládi, protože jsou na něho stále naštvaní a Vlád'a jde sám. Toho využívá loukovské trio. Schovávají se v rákosí, a když má Vlád'a plný koš ryb, seberou mu ho a utíkají pryč. Klárka s Tondou za nimi hned běží, ale už je nedohoní. Vlád'a zůstane na rybníku až do tmy s nadějí, že alespoň nějakou rybu ještě najde. Domů přijde celý promrzlý a děda je zklamaný, že nic nenese.

V Loukově zatím mají velkou radost, že Zdeněk přinesl ryby a začínají smažit. Pan Karas se ptá, jestli byl Vlád'a také paběrkovat, a Zdeněk odpovídá, že nebyl. Pak Karas se rozhodne, že jim tam nějakou tu rybu zaveze. Když dorazí do Janovic, Vlád'a mu naštvane řekne, že to byly jeho ryby. Pan Karas se rozzlobí a jede si to domů se Zdeňkem vyříkat.

Vlád'a na rybníku nastydl a má teplotu. Klárka za ním přijde s úkoly, ale Vlád'a ji moc nevnímá, protože pod jeho okny projíždí Ondra. Jede do města, a tak s sebou bere Vlád'ovu maminku, která se mu svěřuje, že přemýšlí o stěhování.

Jakmile se Vlád'a uzdraví, začne chodit ke koňům čím dál častěji. Jednou, když jde Ondra kolem Karasových, vyjde ven děda Karas a ptá se Ondry, jestli by nevzal Vlád'u na výlet do Prahy. Ondra souhlasí, a tak tam jedou v ten samý den, jako tam jede janovický Pionýr. Ten jako první navštíví Zoo, poté jdou pěšky k Pražskému hradu. Klárka všechny vede schválně kolem jejich domu. V jejich bytě je pouze pražská babička, která jí říká, že tatínek s Vojtíškem jeli do Janovic. Nakonec se s Vlád'ou všichni setkají na zpáteční cestě vlakem.

Klárka ihned po příjezdu běží domů, kde čeká, že bude Vojtíšek s tatínkem. Nachází tam ale pouze babičku. Po chvíli zastaví na dvoře auto VB a mladý strážník jim sděluje,

co a jak se stalo. Dá jim k telefonu pana Vavrušku, který vypráví, že píchl kolo. Když ho opravoval, poslal Vojtíška zpět do auta. Ten se ale nafoukl a zmizel. Pan Vavruška se po opravě rozjel dál, ale nezkontroloval si, jestli tam Vojtíšek sedí. Když vzadu bylo dlouho ticho, podíval se a Vojtíšek nikde. Tak ho teď hledají. Naštěstí po chvíli pan Vavruška volá, že ho našli a jsou na cestě k babičce.

Ve třídě je ticho. Pan ředitel Merunka zkouší Vlád'u, kterého když jde od tabule, Zdeněk postříká perem. Pan ředitel je oba vykáže ze třídy a nařídí jim tu skvrnu vyčistit. Oba chlapci se nejprve poperou, a až potom jdou za paní Merunkovou, která jim všechno spraví, a oni se usmíří. Zdeněk se bojí přijít domů s roztrženými kalhotami a Vlád'a pro to má pochopení. Oba moc dobře znají sílu úderu otcovy ruky.

Po škole Vlád'a nastoupí se Zdeňkem na autobus a odjede do Loukova, kde nikdo není doma. Nikdo tam ani nemůže být, protože Zdeňkovu maminku odvezli do porodnice.

Maminka, jak uvidí na Vlád'ovi další šrám, se rozhodne, že se stěhováním už nebude otálet. Vlád'ovi je z toho všeho smutno a začne do Loukova jezdit častěji.

Když se mají Karasovi stěhovat a paní Karasová je s novými kupci už domluvena, objeví se Ondra, že on chce ten dům koupit. K němu se přidává i děda Karas. Poté se jde Ondra s paní Karasovou projít.

Je už prosinec a před Karasovými stojí nazdobené sáně plné fáborků a stuh. Babička Vavrušková se vdává za dědu Karase. Na svatbu nakonec dorazí i maminka Miriam, která se vrací z turné o týden dřív. Za tu dobu, co byla na turné, se jí rozleželo v hlavě, že už ji nebaví cestovat. Měla by hrát jen v Praze a být doma s dětmi. Klárka a Vojtíšek jsou šťastní, že už budou stále spolu. Když je všechno nachystáno k odjezdu do Prahy, Klárka si vzpomene na košík s obrázky na půdě. Rychle vyběhne a vezme si ho s sebou domů.

3.3 Charakteristika jednotlivých postav

Autorka charakterizuje postavy nepřímou a často popisuje jejich vlastnosti pomocí způsobu chování a jednání v daných situacích.

Klárka Vavrušková

Klárka bydlí poslední čtyři roky u babičky v Janovicích. V Praze bydlí její otec, matka a bratr Vojtíšek. Klárka žije u babičky, poněvadž rodiče nejprve měli malý byt, pak se narodil Vojtíšek a poté Klárka začala být nemocná. Ona sama má pocit, že o ni rodiče nestojí.

„Takže mu klidně může svěřit, co ji štve, že by plakala, kdyby ovšem neměla takový vztek! , Naši mě nechtějí – ale babička jo.“ (s. 36)

Na začátku knihy se těší, že konečně bude s rodiči a bratrem, ale nakonec má její matka další turné a ji nechávají opět u babičky, kde začne chodit už do páté třídy. V Janovicích má dva nejlepší kamarády, Vlád'u a Tonda. Často přemýšlí, kterého by si ráda vzala za muže. Moc jí na obou záleží a je pro ně schopná udělat první poslední. S Tondou se pokouší přemluvit Ondru, aby se stal Vlád'ovým otcem. To by pak už za ním nemusel utíkat do lesa a byl by opět s nimi.

„ ,Tys mu to řekla? Ty jsi!‘ zasténal Tonda, nevěděl honem, zda je tak neuvěřitelně odvázná, nebo nehorázně pitomá. Pohrdavě se podívala, jakože co si o ní myslí: ,Copak jsem malá? Ptala jsem se, jestli není ženatej.‘ Ta má ale drzost! Moc ho zajímalo, co vyzvěděla.“ (s. 229)

Rodiče se strachují, že je nesamostatná, ale Klárka se umí prát stejně jako kluci. Aby si z ní ostatní nedělali legraci, že se tahá s kluky, praním jim ukazuje svoji samostatnost. Klárka je milé a hodné děvče. Když je potřeba, dokáže se postarat nejen o babičku, která trpí na žlučnickové záchvaty, ale i o celý dům. Klárka má však i své slabší stránky. Bratra Vojtíška má velmi ráda, ale často se k němu nechová hezky, a když se jí něco nelíbí, dokáže se pořádně naštvat a urazit.

„Klárka jen taktak uhnula. Stejně se jí míč trochu otřel o šaty. ,Počkej!‘ Čistila si šaty, válela míč o trávu a uraženě pokřikovala: ,Seš pěkněj! Půjdu teda sama, no!‘ Uraženě sešpulila pusu a potichu šeptla: ,A nebudu tvoje nevěsta, abys věděl!‘ Klárčino hlasité vyčítání se neslo do dvorka.“ (s. 169)

Je velmi citlivá a trpí odloučením od bratra a rodičů. Vždy se moc těší, když přijedou k babičce na návštěvu. Všechny události, které zažije, si maluje a uchovává je v proutěném košíku na půdě.

Vojtíšek Vavruška

Vojtíšek je pětileté dítě a chodí v Praze do školky. Na prázdniny, Vánoce, Velikonoce a někdy jen tak o víkendu jezdí s rodiči k babičce na chalupu za Klárkou. *„Babička mu říká živé stříbro a prý ji dohromady s Klárkou utrápí“* (s. 9). Vojtíšek se celé prázdniny drží Klárce v patách. Vláďa, Tonda i Klárka na něho často pokřikují, že je ocásek nebo že některá dobrodružství nejsou pro mrňouse, ale jemu je všechno jedno. *„Všude se tlačí“* (s. 9). Vojtíšek sní všechno, co vidí. Cítí se zodpovědný za to, že Vláďovi umřel pes, a tak se mu snaží opatřit za jakoukoli cenu nového. Je velmi důvěřivý a Klárce věří vše, co mu navykládá. Ta mu například vypráví, že hvězdy rostou na švestce a Vojtíšek jí slíbí, že jí nějakou přinese. Vláďa mu ve shánění pomáhá, protože mu je Vojtíška líto, jak si z něho Klárka často dělá legraci.

„Vyndal kapesník a otřel Vojtovi obličej. Trochu zaváhal a pak mu do dlaně položil kámen. „Na. Klárce řekni, že právě jedna padala a že jsi ji chytil. Ale než jsi přišel dolů, vystydla. Hvězdy strašně rychle stydnou, víš?“ “ (s. 97)

Vojtíšek někdy rychleji koná, než domyslí všechny následky. Ale vše, co provádí, dělá jen s nejšlechetnějším úmyslem a pro všechny své činy má vysvětlení. Vojtíšek má velmi rád Vláďu i Tonda a přijde mu líto, když ho nechtějí s sebou brát na jejich výpravy.

Babička Vavrušková

Babička vychovává Klárku, protože rodiče nemají čas se o ni starat. Má Klárku velmi ráda, ale trochu se zlobí na rodiče, že ji u ní nechávají, protože ví, jak Klárka odloučením trpí. Je velmi starostlivá, jenom když u ní jsou všichni Vavruškovi, často ji chytne žlučnickový záchvat. V té chvíli posílá Klárku pro pilulky, a když je nemá ona doma, posílá ji k dědovi Karasovi, který má také problém se žlučnickem. Ráda si s dědou Karasem povídá, protože oba mají podobné problémy se svými dětmi a vnoučaty.

Na konci knihy si babička Vavrušková bere dědu Karase za muže a oba jdou spolu na jaře na operaci se svými žlučníky a poté jedou do lázní.

Rodiče Vavruškovi

Pan Vavruška vyvolává dojem přísného otce, který lpí na dobrém chování a nestrpí odmlouvání ani jiné nedodržování určitých pravidel. Snaží se děti vychovávat, ale nemá na

to moc čas, když je manželka stále někde na turné a on v práci. Stále nutí Klárku, aby mu něco namalovala. Chce z ní mít umělkyni. V krizových situacích se nám ukazuje starostlivá stránka jeho osobnosti.

„U taťky Klárce tak nepřijde, že nejsou spolu. Jestli to není tím, že na ní pořád něco chce; aby chodila rovně, neříkala ve spěchu potoe, ale protože, věnovala se kreslení (nejlíp denně), a to dojde trpělivost i nejtrpělivějšímu dítěti.“ (s. 9)

Paní Vavrušková je loutkoherečka. Často jezdí na turné po Evropě a doma se moc nezdržuje. Je laskavá maminka a snaží se dětem vynahradit svoji nepřítomnost dárky. Často se pokouší usměrňovat svého manžela, když už přehání svoji otcovskou péčí. Velmi dlouho trvá, než jí dojde, že žádnými dárky dětem nemůže nahradit svoji přítomnost, a proto se na konci knihy rozhodne, že bude hrát jen v Praze a bude doma s dětmi jako ostatní matky.

„Zato maminka! Jistě už její rodiče věděli, že bude zvláštní, když jí dali jméno Miriam. A taky že ano, maminka je herečka, a ne obyčejná, ale loutková! Má jemný hlas a mluví většinou všelijaké milé dívky, malá zvířátka a princezny.“ (s. 9)

Tonda Neděla

„Je z hájovny, houká jako sova, a když ve škole berou nějaké lesní zvíře, Tonda ho na požádání klidně předvede, i divoké prase.“ (s. 11) Je jeden ze dvou nejlepších kamarádů Klárky a má za sestru Marušku. Jako jediný z trojice kamarádů vyrůstá v úplné rodině a působí nejvyrovnaněji a nejklidněji. Jeho otec je hajný. Vlád'a je jeho nejlepší kamarád, takže když se Klárka na Vlád'u rozzlobí, sám řekne Klárce, že je pitomá, a jde za Vlád'ou. K sestře má vřelý vztah, ale jako všichni sourozenci se rádi popichují a dělají si naschvály.

Maruška Nedělová a Petr

Je sestra Tondy. Navštěvuje zdravotnickou školu a schází se s Petrem, který studuje na gymnáziu a chce být učitelem. Petr je také vedoucí Pionýra.

Vlád'a Karas

Vlád'a bydlí naproti babičce Vavruškové. Na začátku knihy se od nich odstěhuje jeho otec a on zůstává doma pouze s matkou a dědou. V průběhu času se pomalu dozvídá, že se rodiče rozvedli a jeho otec má novou rodinu v Loukově, kde s novou ženou čekají dítě. Z toho

všeho, co se kolem něho děje, je zmatený a rozzlobený, a to se projevuje i na jeho výsledcích ve škole. Jinak je to hodný a citlivý kluk, který je ovšem hodně zranitelný. Vlád'a je z toho nešťastný a často vzpomíná na otce, co kde spolu dělali.

„Tohle dělávali s tatškou. Nejraději uléhali na kmeny ještě neoloupané, kůra se s nimi drsně mazlila, Ajax zatím honil dráždivé pachy, každý z nich byl spokojený po svém a kus nádhery byl i v tom, že si vyrazili spolu.“ (s. 47)

Když začne nový školní rok, začnou chodit do jeho třídy i děti z Loukova a mezi nimi i Zdeňk. Už od první chvíle je vidět napětí mezi chlapci a to, že se nebudou mít rádi. Oba na sebe žárlí. Zdeňk na Vlád'u, protože si myslí, že ho má otec raději a Vlád'a na Zdeňka proto, že s ním jeho otec žije. Klárka s Tondou jsou jeho nejlepší kamarádi, ale nedokáží pochopit, proč chodí za Ondrou. Přestanou se s ním bavit, protože nerozumí, že on potřebuje nějaký mužský vzor potom, co se od nich otec odstěhoval a děda mu na tohle nestačí.

Další, co nedokáže Klárka s Tondou pochopit, proč se se Zdeňkem usmířili a jezdí s ním do Loukova. Vlád'a cítí potřebu se s otcem vídat, protože mu velmi chybí. Po usmíření se Zdeňkem není odkázaný pouze na to, až otec přijede za ním.

Za celou knihu se u něho vystřídají tři psi. A s nimi si opravdu rozumí a má je velmi rád.

S matkou má dobrý vztah, i když jí dává trochu za vinu, že jeho otec od nich odešel. Matka se mu to snaží všelijak vynahrudit, a tak mu u ní spousta věcí projde bez trestu.

Postupem času začne Vlád'a chodit do lesa za kočím Ondrou, ve kterém on sám později vidí svého nového otce. A proto je rád, když Ondra na konci knihy požádá jeho matku o ruku a budou se brát.

Václav Karas

Na začátku knihy se stěhuje k nové manželce. Do nové rodiny si přiváží své věci a psa Ajaxe. Jeho nová žena se jmenuje Božena, bydlí v Loukově a čekají spolu dítě. Vyženil také syna Zdeňka, se kterým bude Vlád'a a ostatní děti chodit od září do páté třídy v Janovicích. Je velmi pracovitý. Když vidí nový dům, kam se stěhuje, hned přemýšlí, co na něm potřebuje opravit. Pomáhá i své bývalé ženě s postavením zídky. Snaží se k oběma svým chlapcům chovat spravedlivě a přeje si, aby se skamarádili. Dokáže rychle vzplanout a nejde si pro ránu daleko. Na konci knihy se mu narodí dcera.

„*„Když je namíchnutej, tak má ruku, to bych žádnýmu nepřál,‘ souhlasil Vlád’a.“*
(s. 246)

Hanka Karasová

Rozvedla se s Václavem Karasem a teď žije doma pouze s jeho otcem a synem Vlád’ou. Když vidí, jak se Vlád’a se Zdeňkem perou, začne uvažovat o přestěhování. Velmi ji trápí chování Vládi. Je na něho s dědou sama a nezvládá jeho výchovu tak, jako s manželem. Je citlivá, starostlivá a má pocit viny, že se rozvedla. Snaží se to Vlád’ovi vynahradiť tím, že není přísná a většinu věcí a činností Vlád’ovi dovolí. Podobně jako Vlád’ovi se i jí líbí kočí Ondra, ale nedává to na sobě zpočátku znát. Když už se mají stěhovat, přijede kočí Ondra a popovídají si. Nakonec plánují svatbu.

Děda Karas

Děda Karas je otec Václava Karase. S Hankou Karasovou se po odstěhování Václava shodnou, že by nevypadalo dobře, kdyby si pan Karas přivezl spolu s výbavou i dědu. Sám také uznává, že kluk nemůže být úplně bez mužské ruky a taky třeba ještě s něčím sem tam pomůže. Po odchodu Václava Karase se ujme kuchyně, protože chce být užitečný. Čas od času se chodí dívat k babičce Vavruškové na televizi nebo si jde pro recept. Na konci knihy si ji bere za ženu a stěhuje se k ní nastálo.

Zdeněk Karas

Zdeněk je o rok starší než Vlád’a, ale nastupuje do stejné páté třídy v Janovicích jako on, protože minulý rok propadl. Celý život ho vychovávala jen matka, protože se jeho otec zabil na motorce, když byl on ještě malý. V létě se jeho matka znovu vdala za pana Karase, který si ho nechal připsat za vlastního. Když se k nim pan Karas stěhuje, těší se, co všechno spolu budou dělat. Ale když vidí, kolik toho je a jak je pan Karas náročný, jeho nadšení opadá. Hlavně zpočátku hodně žárlí na Vlád’u, že ho otec má raději než jeho, a tak se často perou. Touží po uznání nevlastního otce.

„*Zdeněk stál celý rozpačitý nad panákem, kterého vyrobil především, aby Karas viděl, co všechno umí i obyčejnou sekyrkou a perořízkem.“* (s. 73)

Je náčelník party kamarádů, Čáry a Pepana. Při stěhování se trochu zlobí i na pana Karase, že to, co doma dlouho fungovalo, se musí měnit. Časem přijde na to, že nemusí na Vlád'u žárlit. Že oba moc dobře ví, co je to otcovský výprask a stanou se z nich opravdoví bratři, kteří si pomáhají.

Pan ředitel Merunka a jeho žena Alena Merunková

Pan ředitel Merunka sám kdysi chodil do janovické školy a rád na to vzpomíná. Od letošního roku mají do jeho školy poprvé chodit i žáci z Loukova, a on je z toho všeho celý naměkko. Jeho žena je těhotná a každým dnem má rodit. Narodí se jim dcera Alenka. K žákům se snaží být shovívavý, ale i on má své hranice únosnosti.

Paní Merunková je laskavá žena, která se umí vcítit do obou kluků, vidí problémy, které mají Zdeněk a Vlád'a mezi sebou. Oběma jim vysvětlí, jak to je a že nemusí na sebe žárlit, ale měli by být spíše spojenci. Po její řeči se oba zamyslí a dojde jim, že má pravdu.

Kočí Ondra

Bydlí s ostatními lesáky na ubytovně v lese. Zpočátku je samotář a ostatní lesáci se mu posmívají. S Vlád'ou se potkají několikrát, než k němu začne chodit učit se jezdit na koni. Nejprve Vlád'u potká v lese se psem Čertem a utahuje si z něho, že by potřeboval dečku na záda. Později veze Vlád'u s Čertem do městské nemocnice, aby tam dali Čertovi sérum proti hadímu uštknutí, a pak ho veze za otcem do Loukova. Ondrovi se Vlád'a zamlouvá, a tak mu nabízí, že ho naučí jezdit na koni. Tento vztah s Vlád'ou Ondru promění. Začne se mu líbit Vlád'ova maminka, ke které se chová vřele a nabízí jí pomoc se sháněním cementu, ale od doby, co se zmínila o stěhování, chová se k ní opět chladně a odmítavě.

„Seskočil z kozlíku na zem, protože se mu nezdálo vhodné mluvit s ní shůry. Byl by rád, kdyby se trošku zdržela, ale nenapadlo ho nic, než se přeptat na to, co stejně věděl: „Jdete z krámu?“

V modrákách a seprané blůze do práce se cítila nesvá. A určitě byla rozčuchaná. Bezděčným pohybem si zasunula pramen vlasů pod šátek. Ani za mák ji nenapadlo, že se Ondrovi líbí i tak, jak je, a že se na ni občas vyptává.“ (s. 181,182)

Až v závěru, když pro něho Vlád'a přijde, že se nechce stěhovat, sebere odvahu a jede za ní si s ní promluvit o nich.

3.4 Jazyk literárního díla

3.4.1 Slovní zásoba

Dílo je napsané autorskou řečí. Děj a postavy jsou popisovány spisovným jazykem, ale v přímé řeči dominují kolokvialismy a prvky nespisovného českého jazyka. V díle se vyskytují deminutiva a velmi často autorka používá slova zastaralá. Jinak se tam nijak zvláště ostatní výrazy slovní zásoby nevyskytují.

- a) kolokvialismy: „*Klárka sebou zavrtěla a rozhlédla se po peci, která krásně hřeje do zad, když babička topí, a kde měli nakramařené panny, hadříky a plyšová zvířata.*“ (s. 10)
- b) deminutiva: „*A přece je o hodně lepší být s bráškou pořád dohromady, a třeba se i poprat, než se s ním co chvíli loučit.*“ (s. 9)
- c) pejorativní slova: „*Tak ať přijde! Namelu mu hubu!*“ (s. 85)
- d) slova zastaralá: *zamudrovala* (s. 20), *roucho* (s. 20), *zaštkal* (s. 49), *sňala* (s. 55)

3.4.2 Jazykové prostředky

V tomto díle autorka nepoužívá výrazné jazykové prostředky. Je zde spíše kladen důraz na dějovou stránku díla. Z jazykových prostředků je zde hojně zastoupeno přirovnání a rčení, velmi zřídka personifikace a hyperbola.

- b) přirovnání: „*Držel se jako klíště a rozhlížel se napravo i vlevo, jestli náhodou někdo nejde, aby viděl, jak se veze*“ (s. 40)
„*Vojta se nafoukl jako holub; co to Tondu napadá!*“ (s. 28)
- c) rčení: „*Avšak Klárka, která ho znala jako své boty, varovala: , A ne, abys zase koukal, kde co lítá.*“ (s. 28)
- d) personifikace: „*Slunce už malovalo první červánky večera, když se loudali domů.*“ (s. 30)
- e) hyperbola: „*Samozřejmě než by se zeptal, radši si překousne jazyk*“ (s. 139)
- f) synestézie: „*Zrovna cítila dědův pohled z hloubi kuchyně, ale Vlád'a v okně se smál a kočí už natahoval ruku, aby jí pomohl nahoru.*“ (s. 195)
- g) epiteton: „*V opačném táboře taky nepanovala beránčí nálada.*“ (s. 84)

3.5 Kompozice díla

Kompozice díla je chronologická. Dílo je napsáno v několika dějových liniích. Jako první bych uvedla linii babičky Vavruškové, dále je to dějová linie Klárky, Vládi Karase a Zdeňka Karase. Tyto linie jsou zpočátku v knize popisovány jednotlivě, aby seznámily čtenáře s danou situací. Postupně se však prolínají osudy hlavních hrdinů, až z toho vznikne jedna dějová linie.

Dílo je převážně napsáno er formou, pouze přímá řeč je psána ich formou. Dílo je napsáno autorskou řečí, často přerušovanou přímou řečí postav. Ty mluví hovorovým jazykem, někdy používají nespisovné výrazy, oproti autorčině vyprávění spisovným jazykem. Zřídka je zde použitý i vnitřní monolog postav. Charakter postav není většinou popisován přímo, ale prostřednictvím jejich chování. Vypravěčka stojí nad dějem. Žádnou postavu nepreferuje a postavy nejsou líčeny s citovým zbarvením.

V knize nalézáme i vtipné pasáže, ale není jich tolik, jako v díle *Kde padají hvězdy*.

„Nacvičovali píseň Už mně koně vyvádějí, už mně koně sedlají, když se žák Merunka zadumal. Přihlásil se, slušně vstal a optal se: ‚Sím, co je to měkoň?‘

A. D. Kalafunovi volně klesla ruka, smyčec se smutně a tázavě zajíkl a poroučel se k zemi. Mirkovi se zdálo, že Kalafuna nerozuměl, a bezelstně opakoval: ‚Co je to, prosím, měkoň? Domácí zvíře, nebo příbuzný?‘ Kalafuna stále mlčel. ‚Totiž,‘ nepatrně znejistěl Merunka, ‚já jsem se nad tím zamýšlel, jestli to není něco jako stréc nebo ogar, nějaký nářečí.‘ “ (s. 76)

.....
„Teprve jako student gymnázia ujistil Mirek Merunka Kalafunu, že si z něho při zpěvu nechtěl dělat legraci, nýbrž že při arytmičnosti melodie a slov mu unikl jejich pravý význam.“ (s. 77)

Tato kniha je spíše vážnějšího charakteru a nutí čtenáře přemýšlet. Je napsaná očima dětí, které vidí jednotlivé situace jinak než jejich rodiče. Ti vidí vše jednoduše a často jim nedochází, že se děti trápí a vidí spoustu věcí jinak. V této knize děti touží hlavně po úplné rodině. Chtějí vyrůstat s otcem a matkou, ale rodiče se jich nikdy nezeptají, co vlastně chtějí a co cítí. Klárka touží být s rodiči a bratrem v Praze, Vlád'a chce mít otce i matku v jednom domě a Zdeněk prahne po uznání od nového otce.

V knize je více dějových linií, proto má kniha více vrcholů. Jedním z vrcholů se dá říci, že je svatba babičky Vavruškové s dědou Karasem a připravovaná svatba Hany Karasové s kočím Ondrou. Dalším vrcholem je usmíření Zdeňka s Vládou a počátek jejich přátelství. A v neposlední řadě je to uvědomění si rodičů Vavruškových, že chtějí mít doma obě děti, ne jen Vojtíška. Autorka dosahuje napětí v ději krátkými větami, přímou řečí a častějším výskytem citoslovcí.

„Holčičí ‚jú!‘ se změnilo ve všeobecné ‚jauvajs!‘ a hromadný úprk.“ (s. 150)

3.6 Objevující se motivy v díle

Motiv přátelství

Motiv přátelství můžeme vidět hlavně u Klárky, Vládi a Tondy, ale později i u Zdeňka a Vládi, nebo u Vládi a Ondry.

*„Tu Zdeněk dostal báječný nápad: ‚Kluci, štípněm mu ty ryby! To bude psina!‘
A šli na to.“*

.....
„Na Vládovo volání spěchaly na pomoc ostatní děti. Klárka s Tondou rázem zapomněli na žabomyší válčení, brodili se přes rybník a Klárka vrískala: ‚Zlodějííí! Kradačííí!‘ Kdyby mohla utíkat jako vřeštět, dopadli by uličníci jistě špatně. Ale zkuste si závodit přes bahnisko!“ (s. 180,181)

Motiv lásky

Motiv lásky se vyskytuje u spousty postav. Je zde láska mezi sourozenci Vavruškovými, láska dětí k rodičům, ale i láska mezi Maruškou a Petrem nebo mezi Hankou Karasovou a Ondrou. Dále je zde zobrazená láska Vládi k jeho psům: Ajaxovi, Čertovi a Žuldovi.

*„ ‚Maruško,‘ řekl prosebně Petr a dlouze se na ni zadíval, ‚Nedala bys mi pusu?‘
Nezbedníci v křoví ani nedýchali. Tondovi se hrozně chtělo kýchnout, ale ovládl se silou vůle, uznal, že by to byl trapas.*

Padla nesmělá pusa. Maruška odklonila hlavu a rozzářenýma očima si prohlídla nebe, koruny stromů ozlacené sluncem a vůbec celou tu přívětivou kulisu známého lesa, aby si ji zapamatovala napořád.“ (s. 218)

Motiv rodiny a rodinných vztahů

Motivy rodiny a vztahů v rodině jsou zřetelné po celý průběh děje. Na počátku knihy se Vládovi rodiče rozvedou a on zůstává pouze s matkou a dědou. Klárčini rodiče ji zase nechávají u babičky a sami s jejím bratrem odjíždí do Prahy. Často rodičům ani nedojde, že děti vidí situace jinak, než dospělí.

„Tatínek, vědom si toho, jak je krásné, že Klárka má kompletní milující rodinu, se laskavě přeptal: ‚Tak čím jsi holčička, Klárko? Tátova, nebo mamincina?‘

Dobře věděla, co chce slyšet. Už několikrát, aby se mamince pomstila za to, že podle jejího mínění občas nadřzuje Vojtíškovu, se k otci přitulila a prohlásila: ‚Já jsem tátova!‘ A čekala, co máma na to.

.....
Klárce zničehonic přišlo, že se tatka zeptal, protože předem zná odpověď. Trucovitě sevřela rty. ‚Já jsem hlavně babiččina,‘ řekla.

Ticho, až to bouchlo. Babička u škopku si pomyslela, že děvče teď úplně výstižně povědělo, nač babička nedokázala přijít, když se snažila vysvětlit, proč chce, aby bylo s rodiči.“ (s. 123)

Motiv nepřátelství

Motiv nepřátelství vidíme hlavně zpočátku mezi loukovskými a janovickými žáky hned po začátku školy. Nejzřetelnější je mezi Zdeňkem a Vládou. Oba skrytě soupeří o to, koho má jejich otec raději, a proto se každou chvíli perou nebo si dělají jiné naschvály.

„Přes neuvěřitelný přívál jeho přívětivosti Zdeňkův výraz nenechal nikoho na pochybách, že na žádné učitelské řečičky nenaletí. Hodným chlapečkem nebude. Merunka se zapřel a pokračoval: ‚Jsem zvědav, kdy si i Zdeněk opraví, dívám se dobře, dvě pětky.‘

To ovšem říkat neměl, zvlášť když se na ta slova lítostivýma očima po Zdeňkovi ohlédla Jindřiška. Kluk sevřel rty, rychle rozšrouboval plnicí pero a ve chvíli, kdy ho Vlád'a s ukořistěnou chvalitebnou mýjel, švihl a bohatě ho postříkal inkoustem.“ (s. 244)

Motiv smutku a trápení

Motiv smutku a trápení nevidíme pouze u dětských hrdinů, ale taky u dospělých. Zde je příklad paní Karasové, která se trápí rozvodem a odchodem jejího bývalého muže k jiné ženě. A to ne kvůli sobě, ale hlavně kvůli Vláďovi.

„*Mami, kdy si táta přiveze věci zpátky?*“

Trochu se zarazila. Okamžik přemítala, jak mu má odpovědět. Nepřestával hladit psíka a přeptal se stejně tiše: ,Vy jste se pohádali?‘

Smutně se pousmála: ,Tak nějak.‘ “ (s. 42)

.....
„*Mírně zavrtěla hlavou: ,My jsme si s tátou nerozuměli.‘ Snažil se to pochopit: ,To je víc než pohádání?‘ Zamyslela se a kývla: ,Mám tebe – a ty máš mě – a taky máme dědu, to je nás fůra, vid’?‘ “ (s. 43)*

3.7 Prostředí

V této knize prostředí hraje velkou roli, protože každý příběh, který se zde stane, je svázán s určitým prostředím. Děti neznají mobilní telefony, internet a v některých domácnostech nemají ani televizi. A přesto jsou to normální děti, které řeší obdobné problémy, jako děti v dnešní době.

Většina díla se odehrává především na vesnici v Janovicích. Je to vesnice s rodinnými domky, obchody a prvním stupněm základní školy. Klárka bydlí u babičky v chalupě, kde spí na peci.

„*Bábinu chalupu si s sebou nevezme, ani stodolu, kde si za deště hrají, ani kousek Janovic, stoh na strništi, lesy a rybník. Vždyť v Janovicích, Klárka je o tom přesvědčena, je i nebe jiné. V létě modřejší a v zimě víc podobné bílé perině.‘ “ (s. 10)*

Dále nám autorka ukazuje pražskou ZOO, kam jedou děti na výlet.

„*Zoologická zahrada děti nadchla. Cizokrajná zvířata, která znali z televize, mručela, chrochtala, řvala, pískala, kvákala, krmila se, skákala, lítala, plavala, pošťuchovala se i odpočívala, mžourala zvědavýma očima, odvracela pohled od přehlídky všemožných lidiček, a všechna byla opravdická.‘ “*

.....
„Stejně jako oni se tu dobře bavil Vlád'a, jenže zatímco Petrova skupina se zájmem hleděla do hroší huby, Vlád'a obdivoval lachtany. Přijeli s Ondrou do Prahy o hodinu dříve a větší část zahrady už prošli.“ (s. 222, 223)

I pražský byt Vavruškových. Klárka popisuje, jak to u nich doma vypadá a co se změnilo.

„Se zmrzlinou procházela bytem a stará paní ji zpovzdálí provázela. Klárka ukázala na fíkus: ‚Tenhle tu nebyl.‘ Sáhla na pohlednici: ‚Od mamky, vid'?' To je krásný moře!‘ ‚Ten přišel včera,‘ řekla stařenka.“

.....
„Vešla do dětského pokoje. Nad Vojtíškovou postelí visel její obrázek Janovic. Pohladila svou postel, která teď sloužila jako gauč. Na druhou položila medvídka. ‚To se Vojta podiví, že jsem byla u nás,‘ rozzářila se.“(s. 226)

Další místo, kde se děj odehrává, je loukovská chalupa. Tam se stěhuje pan Karas za novou manželkou a jejím synem Zdeňkem.

„Vjel před chalupu s přičaplou střechou, na paty jí sahala vlhkost a odrolovala omítku. Zedník obhlídl mokré zdi, opršely lak na oknech, křivý plot a věděl, že dřív než do léta s opravami hotov nebude.“ (s. 23)

3.8 Kritické zhodnocení knihy

Kniha Tajemství proutěného košíku je napsaná podle televizního scénáře. Třebaže byla kniha napsaná již v roce 1978, je její téma i dnes stále aktuální, a proto určitě osloví čtenáře. Postavy z knížky neznají mobilní telefony, počítače a různé technické vymoženosti naší současnosti, ale prožívají své životní osudy stejně jako dnešní děti. Můžeme předpokládat, že se mění pouze doba, lidi zůstávají stále stejní a životní hodnoty, které jsou v knize zobrazeny, platí stále nezávisle na době. I přesto, že autorka v knize píše o tématech, jako je rozvod, smrt, pocity opuštění a jiná závažná témata, vždy se dokáže vcítit do dětského hrdiny a pomocí dobrosrdečného humoru mu pomáhá zdolat všechny nástrahy, které život přináší. Tuto schopnost autorka prokazuje i v dalších knihách, jako jsou právě Indiáni z Větrova a Kde padají hvězdy. V Indiánech z Větrova, kde autorka popisuje děti z dětského

domova, můžeme najít podobný motiv smutku a osamocení, jaký vidíme v knize Tajemství proutěného košíku u Klárky.

Kniha, stejně jako seriál, je určena jak dětem, tak i dospělým a má přínos pro všechny generace. Z knihy je zřejmé, že se děti zaobírají stejnými problémy jako dospělí. Často ale vidí situaci jasněji než dospělí, kteří stále někam spěchají a nemají čas o dané situaci přemýšlet. Máme na mysli především komunikaci mezi rodičem a dítětem. I když je dnešní doba plná komunikačních technologií, a tím je komunikace velmi zjednodušená, rodiče často nemají čas si povídat s dětmi a naslouchat jim. Tato kniha má odpovědi na spoustu rodinných problémů, které byly aktuální jak v sedmdesátých letech, tak jsou i dnes. Mínilo tím, že prostřednictvím knihy nebo seriálu si mohou dospělí i děti problémy uvědomit a začít je řešit. Tím se kniha jeví jako velmi nadčasová.

Jediné, podle čeho poznáme, že je kniha napsaná za doby komunismu, je oslovení učitele ve škole soudruhu učitel, dále jsou v díle zobrazeni příslušníci VB, děti chodí do Pionýra apod.

Dále se můžeme zeptat, co autorka míní tím tajemstvím. Proč knihu pojmenovala zrovna takto a jsou tajemstvím pouze ty obrázky, nebo má název hlubší význam?

Domníváme se, že tajemstvím nejsou myšleny pouze obrázky schované v košíku. Ty obrázky v sobě nesou symbol dětství a her, se kterými je dětství spojené. Jsou na nich zobrazeny jejich prožité radosti i strasti. Proto si Klárka ten košík uchovává jako tajemství a bere si ho s sebou do Prahy. Odjezdem s rodiči za sebou uzavírá jednu kapitolu života, která je zaznamenaná na obrázcích.

Tato kniha může být přínosem pro děti, které žijí v neúplných rodinách, v podobě ztotožnění se s dětským hrdinou. Díky knize jsou také schopné uvědomit si danou situaci v plném rozsahu a pro tyto dětské čtenáře také může svitnout naděje, že se jejich rodinná situace také vyřeší a časem zlepší. Dětská čtenářka, kteří mají úplnou rodinu, se mohou pomocí této knihy vcítit do dětí, které nemají takové štěstí, a daří se jim lépe pochopit jejich situaci.

Někteří čtenáři se mohou zhlédnout v dětech z Loukova, které jsou v této knize přespolní a přicházejí na začátku školního roku do nového prostředí, kde je už vytvořený nějaký kolektiv, a není pro ně vždy jednoduché se do kolektivu začlenit.

V neposlední řadě je tato kniha přínosná pro všechny čtenáře, kteří hledají dobrodružství a kteří dokáží ocenit hodnoty přátelství a úplné rodiny.

Pozitivním rysem knihy je autorčino zobrazování postav v jejich přirozeném prostředí. Z psychologického hlediska jsou všechny postavy zdařile prokresleny. Žádnou postavu

nenajdeme pouze kladnou nebo pouze zápornou. Klárka i Vlád'a jsou postavy spíše kladné, ale ne vždy se zachovají správně. Zdeněk je zpočátku vykreslen spíše záporně a v průběhu knihy čtenář poznává jeho kladné stránky osobnosti. Postavy se v průběhu děje vyvíjejí. Tento rys, že žádná postava není popisována jako kladná nebo záporná, vidíme i v dalších knihách spisovatelky Markéty Zinnerové, Indiáni z Větrova (1986) a Kde padají hvězdy (2004). Každé z dětí má v sobě něco dobrého, ale i něco špatného.

Negativním rysem této knihy v současné době je autorčino použití dnes již zastarávajících nebo zastaralých slov, jako jsou například roucho, zaštkal, finesy apod., kterým dnešní mladý čtenář nemusí porozumět.

Dalším rysem, pozitivním i negativním, je to, že kniha končí až moc ideálně. Vše nakonec dobře dopadne. Na jednu stranu to můžeme hodnotit jako negativní rys, protože v reálném životě se ideální konce nevyskytují tak často, ale na druhou stranu to můžeme chápat pozitivně, protože to dětem dává naději, že i jejich situace může dopadnout stejně dobře, jako v knize.

V neposlední řadě se můžeme v dobové kritice dočíst, že „možná se nám někdy budou děti zdát na svůj věk až příliš mentálně vyspělé, a to hlavně Vojtíšek a možná – ale o mnoho méně – trochu naivní, ale nejčastěji si povíme, že to už v životě prostě tak chodí, i když těch úplně do puntíčku šťastných řešení je přeci jen o trošku méně.“ (Noge, 1979)

4 Interpretace díla Kde padají hvězdy

4.1 Úvod

Kniha *Kde padají hvězdy* (Zinnerová, 2004). Tato kniha byla napsaná až po scénáři k seriálu. Seriály jsou limitované stopáží, časoprostorem apod. a autorka v něm nemohla říci vše, co chtěla. Kniha vyšla dvakrát a druhé vydání v roce 2004 bylo upravené. Je určená pro čtenáře a čtenářky od deseti let a je věnovaná Milanu Jílkovi. V knize nejsou ilustrace, ale je doplněna fotografiemi uprostřed knihy, které dodala Ursula König-Malíř ze stejnojmenného seriálu natočeného v roce 1996 režisérem Janem Hřebejkem. Kniha je rozčleněná do třiceti kapitol a má 252 stran.

Zavádí nás do ozdravovny Vlasta v Posledníkách na Vysočině, kde se setkáváme jak s Kristýnou Udlínkovou, její rodinou a příbuznými, kteří zde žijí, tak s dětskými pacienty v ozdravovně, jako jsou Lojza, Sandra, David, Štěpán, Klaudie a další.

Dobová kritika uvádí, že „novým románem se Zinnerová obrátila k současnosti, a tím vstoupila do jiných reálií, než jí skýtala léta předchozí. Ale podobně jako dříve si rozsahem tématu a volbou prostředí zajistila prostor pro bohatou invenci a fabulaci, pro průhledy do individuálních osudů dětí, pro vytváření dětských vztahů a jejich etických aspektů, pro vstupy dospělých aktérů a ozvuky společenských střetů.“ (Vařejková, 1997, s. 10)

4.2 Děj

Děj knihy se odehrává v ozdravovně Vlasta v Posledníkách, kam se sjíždějí na 6 - 7 týdnů děti s různým onemocněním. Hlavní postavy jsou Lojza Bárta, Kristýna Udlínková a Sandra Lormanová. Dále se v knížce objevuje spousta vedlejších postav v roli kamarádů, dalších účastníků ozdravovny, Kristýnčini příbuzní a personál ozdravovny. Lojza Bárta jezdí do ozdravovny kvůli opakovaným angínám. Do Posledníků se vždycky těší, protože tam má kamarádku Kristýnu, která tam bydlí. Její otec je řidič autobusu a její matka žije v Laussane, kam utekla za svou matkou a už se nevrátila. Rodiče ale nejsou rozvedení. Její rodině patří i ozdravovna Vlasta, místní kaplička a další nemovitosti, protože její předci byli šlechtického původu. Kristýna si chodí hrát s dětmi z ozdravovny, protože i tam pracují někteří její příbuzní. Sandra Lormanová je vycházející gymnastická hvězda. Do ozdravovny přijíždí

se zlomenou nohou, kterou tam má po sundání sádry rehabilitovat, aby mohla zase trénovat na závody.

Už při příjezdu poznáváme povahy některých dětí. Za pár dní se v Posledníkách začínají objevovat cizinci v limuzíně se švýcarskou poznávací značkou. Kristýna se před nimi schovává, protože se bojí, že ji chtějí unést do Švýcarska za její matkou. Otcí Kristýnky přišel doporučený dopis, který všechno vysvětloval, ale on si ho nevyzvedl. Mezitím se děti v ozdravovně vzájemně poznávají. Sandra si užívá pozornosti všech ostatních a je zbožňována některými děvčaty, která by chtěla být stejná jako ona. Nejvíce ji obdivuje Klaudie Jarášková, která kolem ní stále jen poletuje.

Po pár týdnech se za Sandrou přijede podívat babička, aby zjistila, jak se její vnučka má. Ubytuje se v hotelu ve vedlejší měste, kde bydlí i dva již zmínění cizinci. Ti se stále snaží zastihnout pana Udlínka, aby si s ním promluvili.

Lojza se vsadí se Sandrou, že se v noci dokáže vykrást z budovy a přinese jí květiny z kaple. Kristýnce se Lojza líbí, a proto se nabídne, že mu pomůže. Kaple patří její rodině, a tak pro ni není problém sehnat klíč. Kristýnka pomůže Lojzovi uprchnout ven přes prádelnu, kde zahraje divadýlko na Marii, jež měla prádelnu na starosti, aby si nevšimla Lojzy, který tam je schovaný.

Jakmile je Lojza s Kristýnkou v kapli, chtějí zamknout dveře, ale klíč se vzpříčí a oni tam zůstanou uzavřeni. Chvilku se s Kristýnou dohadují, ale pak si začnou povídat. Kristýnka povídá o babičce, která měla v této kapli svatbu. Po nějaké chvíli začne Lojza kašlat, zalyká se omamnou vůní kytic. Začne šplhat nahoru k oknu s cílem, že ho vysklí a konečně bude moct dýchat. Lojza však spadne a vyvrtně si kotník. Už jen lapá po dechu a drží si hrdlo. Když přijde otec domů a nenajde tam Kristýnku, jde k tetě Kukalové do ozdravovny. Když ji nenajde ani tam, první, co tetu napadne, jestli není někde s Lojzou. Sestra Svatá jde do pokoje ke klukům, kde najde jen Lojzovu prázdnou postel. Foxl prozradí, že by mohli být v kapli. Sestra běží za primářem a o chvíli později už správce odvrťává zámek. Lojzu najdou téměř v bezvědomí. Co se stalo, si Lojza uvědomí až na ošetřovně.

Po tomto výletě primář zjistí, proč má Lojza stále se opakující angíny. Vezme Lojzu na vyšetření a ukáže se, že je alergik a astmatik, což znamená konec jeho snu. Vždy si přál být žokejem. V té době sundají Sandře sádru z nohy. Po pár dnech cvičení s babičkou, která opět přijela do Posledníků, zjistí, že jí kosti nesrostly správně, a to také znamená konec jejího snu dostat se s gymnastikou na olympiádu. Po těchto zkušenostech se nakonec Lojza se Sandrou skamarádí. Oba nemají na výběr a musí se přes tyto překážky dostat.

Za pár dní se Kristýna a její tatínek konečně dozví, proč je v Posledníkách ta černá limuzína s dvěma cizinci. Přijeli jim říct, že Kristýnina matka měla smrtelnou autonehodu. Ti dva cizinci tu jsou proto, že Kristýnina matka nadělala dluhy a oni je chtějí koupením ozdravovny splatit. Jakmile se ale otec dozví, že jeden z těch cizinců je milenec jeho zesnulé ženy, odmítne ozdravovnu prodat. Nakonec jsou dluhy splaceny tím, že druhý cizinec, který je původem Čech, koupí letohrádek ve Vysoké, který také patří Udlínkovým.

Poslední dny v ozdravovně spolu tráví Lojza, Sandra a Kristýna. Sandra učí Kristýnu gymnastice a všichni se u toho dobře baví. Poslední večer se nese ve znamení karnevalu, zábavy a posledního vyřizování si účtů.

4.3 Charakteristika jednotlivých postav

Autorka některé postavy charakterizuje přímo, některé nepřímo.

Alois Bárta

Lojza je přibližně třináctiletý chlapec z Prahy Chuchle, kde jeho rodina vlastní stáje a chovají závodní koně. On sní o tom, že bude žokejem. V době, kdy odjíždí do ozdravovny, se má kobyle narodit hříbě, které bude jeho. Už pro něj vymyslel i jména. Lojza často trpí nevysvětlitelnými angínami, kvůli kterým jede opět do ozdravovny.

V ozdravovně mu zjistí alergie, kvůli kterým už nebude nikdy moct závodně jezdit dostihy. Nejprve s tím bojuje, ale primář mu ukáže, že není jen jedna věc, co může v životě dělat. To ho hodně změní. Má starší sestru Martinu.

Lojza je chlapec, který ví, co je to čestnost a pravdomluvnost, ale ani tyto kladné stránky mu nezabrání, aby nevyváděl nějaké ty klukoviny. Je kamarádský a u kluků oblíbený. V Posledníkách bydlí jeho kamarádka Kristýna a jejich přátelství se postupem času začne měnit v zamilovanost.

Kristýna Udlínková

Kristýnka je také přibližně třináctiletá děvče, které bydlí v Posledníkách. Má tmavé polodlouhé vlasy a tmavé oči. V krvi jí koluje kapka modré krve, protože její prapradědeček byl rodem šlechtic. Podle Lojzy „*má v sobě modré krve, že by to stačilo sotva na jednu nohu nebo ruku.*“ Není úplně hubená a „*kolena má samý šrám od lezení po stromech a lítání*

s *Redem*“ (s. 25). V chalupě v Posledníkách žije sama s tatínkem, protože její matka se odstěhovala za svojí matkou do Lausanne. Má doma spoustu zvířat jako jsou kozy, koťata s kočkou a pes Red. Její tatínek je řidič autobusu.

V ozdravovně Vlasta pracuje její teta Libuše a strýc František. Kristýna je chytré děvče a velký milovník zvířat. Umí nádherně zpívat. Ke konci příběhu se dozvíme, že možná bude chodit zpívat do sboru pana Vrátného. Kristýna se někdy chová jako z divokých vajec, ale je to spolehlivé děvče. Pouze čas od času s Lojzou škádlí sestru Rybkovou, řečenou Grundli.

Smrt matky ji velmi zasáhla. „*Zdalo se jí, že v ní umřelo srdce*“ (s. 153). Opravdu ji mrzelo to, že dříve říkala, že ani maminku nemá ráda, za to, jak je opustila. S Lojzou se znali už z jeho minulého pobytu v Posledníkách. Z jejich kamarádství se tento rok vyvinulo už něco silnějšího.

Sandra Lormanová

„*Sandra na první pohled vypadala jako hvězda a taky se tak chovala.*“ (s. 22) Má dlouhé světlé vlasy, štíhlou postavu a jemnou pleť. Je jedináček. Bydlí v Praze Řeporyjích. Pro matku znamená celý svět. Matka jí dává veškerou pozornost, péči a promítá si do ní všechno, čeho ona nedosáhla. Sandra vyžaduje stálou pozornost a obdiv od ostatních. Je namyšlená. Většinou dětí z ozdravovny pohrdá a myslí si, že je víc, než jsou oni. Její trenérka jí říká, že je nejlepší cvičenka za posledních pět let.

„*Kluci v ozdravovně jí říkají Sádra, jednak že má zasádrovanou nohu a jednak že je pitomá jako gypsový špalek.*“ (s. 41).

Do ozdravovny přijíždí se sádrou na noze, kterou si zlomila při došlapu salta nazad. V průběhu pobytu v ozdravovně by jí měli sádro sundat a ona bude rehabilitovat a trénovat, aby se dostala do takové kondice, v jaké byla před úrazem. Ihned po příjezdu ji začnou ostatní holky obdivovat. Poté, co zjistí, že už nikdy nebude vrcholově závodit, se změní z nafoukané a rozmazené holky v příjemnou a kamarádskou dívku.

David Fejfar

David je vzrůstově malý a má tmavé kudrnaté vlasy. Je v ozdravovně poprvé.

„Pořád se producíruje, do všeho se plete, všechno ví, každému poradí, na což ve svém věku jasně nemá. Za klukama dolejí. Každý je u něho kretén. Nadává sprostě a přitom kouká, jestli si tím u kluků šplhnul. Taky děsně vulgárně kecá.“ (s. 40).

Jeho matka je psychiatrička a nechá svého syna užívat spoustu léků proti všemu možnému. Už od začátku nemá rád nikoho, je rozmazlený a s ostatními chlapci nevychází. Ti si z něho pouze dělají legraci. Při loučení s matkou klidně prohlásí, že když mu někdo namele, tak ho zabije. Obviňuje matku, že ho dala do ozdravovny jen proto, že se ho chce zbavit. Když však uvidí mladou sestřičku, vrhne se k matce a chce, aby mu psala každý den.

Je velký manipulátor. Každému dělá jen naschvály. Například Kristýně vyhodí kořata do kontejneru. Za tento čin si to s ním ostatní chlapci vyřídí. Provádí spoustu naschválů, které jsou oproti normálním klukovinám ostatních chlapců zákeřné. Nedělá to pro pobavení všech, ale jen proto, aby někomu uškodil. Tato postava se po celý příběh moc nemění oproti ostatním postavám, které se polepšily, David odjíždí domů plný nenávisti a bez přátel stejně, jako když do ozdravovny přijel.

Štěpán a Klaudie Jaráškoví

Štěpán a Klaudie jsou z Ostravy. Jsou to sourozenci, kteří spolu často bojují, ale když jde do tuhého, drží při sobě. Lojza popisuje Klaudii takto:

„Strašně vríská, všude vleze, a když se po něm sháněla, vlítla i k nám do sprchy. Dožadovala se, aby jí po večeři vypravoval pohádku.“ (s. 41).

Štěpánovi je třináct let. Je vysoký a má zrzavé vlasy. Ihned se skamarádí s Lojzou Bártou a od prvního dne se stane milostným objektem Pavlíny Žabihoudové. To trvá přibližně do poloviny příběhu. Je to chlapec s pevným charakterem. Je kamarádský, otevřený, jedná čestně, ale když jde o nějakou klukovinu, tak do toho jde. Někdy se ovšem nehlásí ke své sestře, a to hlavně v případech, kdy obdivuje Sandru. Na tu je Štěpán alergický stejně jako Lojza.

Klaudie je Štěpánova mladší sestra. Ta se hned po příjezdu zamilovala do Sandry Lormanové. Po celou dobu pobytu je pro ni modla a Klaudie jí podlézá a obskakuje, jak jen může.

Hynek Ouhrabka

„Je takovej uskrápnutej kluk. Pořád se nemohl rozloučit s maminkou, až si Svatá pro něho musela do haly dojít. V té hale ho maminka utěšovala, hladila po hlavě a dobře jsem viděl, že je jim do breku oběma.“ (s. 40)

Hynek je hodný chlapec, spíše zakřiknutý, ale není zlý a nezkazí žádnou legraci. Jeho otec je zavřený ve vězení a on se za to stydí. Jeho maminka jde na operaci, o které Hynek neví, a tak mu ani nepíše dopisy. Hynkovi se po ní stýská, tak mu jednou primář dovolí, aby mohl zavolat domů, a tak se o operaci maminky dozví. Skamarádí se s Deniskou Matouškovou poté, co mu začne opravovat pravopisné chyby v dopisech.

Pavlína Žabihoudová

Pavlína je plnoštíhlá dívka. Do ozdravovny si veze jídlo pro začátek, kdyby tady náhodou měla hlad. Je z Hané a její postava je jedna z mála, která má znatelný dialekt.

„Pavlína nahlédla do pootevřených dveří. Děcko malé, ubohé, politovala ho upřímně, asi mu nedajó najezt. Zato ten zrzavé! Pohled na Štěpána potěšil její oko.“ (s. 29)

Hned na začátku se zamiluje do Štěpána Jaráška. Celou dobu se do někoho zamilovává. Přibližně v polovině příběhu se zamiluje do Jeníka Marady, protože jí dá své vyšívané kimono. Nic si nedělá z toho, že si z ní ostatní utahují. Ona bere vše s úsměvem.

Primář Krištof

Primář býval atletem. *„Měl i stříbrnou z mistrovství Evropy, ale pak jednou trénoval dechovou výdrž a po jedné padesátce se už nevynořil. Když ho vytáhli, tak mu lékař, který byl našťestí v areálu, píchl do srdce injekci a Krištof se konečně chytil. Po tomto už mu to nedýchalo jako dřív a začal běhat jen místní závody“ (s. 175).* Poté vystudoval a stal se lékařem. Nyní dělá primáře v ozdravovně Vlasta.

Děti si ho velmi váží a je u nich oblíbený. Kdykoliv mají nějaký problém, můžou za ním přijít a poradit se. Chová se k nim kamarádsky a má pro ně pochopení.

Ladislav Udlínek

Ladislav Udlínek je otec Kristýny a řidič autobusu. Jeho žena ho opustila před lety, kdy jela na návštěvu za svojí matkou do Laussane a už se nevrátila. Snažila se tam dostat i Kristýnu, ta ale nikdy nechtěla opustit domov. Když se s ním chtěla manželka rozvést, on to odmítl. Po jejím odchodu trpěl depresemi, ale díky Kristýně se z nich za čas dostal. Je milý a vlídný jak ke Kristýně, tak i k ostatním a snaží se všem hodným lidem vyjít vstříc.

„Nebo v neděli odpoledne, vyjížděl zrovna z Pasek. V rádiu končila nedělní pohádka. Taťka si na konečné vždycky pouští rádio, aby mu čekání líp utíkalo. No a děda Roubíků doběhl z chalupy na poslední chvíli, že má rozposloucháno, ať pár minut počkají. Každý, kdo se vozí tátovým autobusem, dobře ví, že za jízdy uslyší starou belu.

Možná se mu nechtělo nastartovat nebo co, zkrátka všichni se v pohodě dozvěděli, jak to s princeznou dopadlo.“ (s. 12)

S dcerou má vřelý vztah, ale zdráhá se jí sdělit, že se mu líbí Marie, která se stará v ozdravovně o prádlo. Na konci knihy jí to říká a Kristýna mu ji schvaluje. Jeho snem je pořídit si autobus Oáza.

Po smrti své ženy musí vyrovnat dluhy, které nadělala. Do Posledníků přijíždí dva muži, kteří chtějí koupit ozdravovnu a udělat si z ní kasino. Jeden z těch mužů je mileneček jeho zemřelé ženy. Když to pan Udlínek zjistí, oba je vyžene. Naštěstí se vše vyřeší tak, že doktor Rosenbaum, který je právní zástupce jeho bývalé ženy, koupí letohrádek ve Vysoké, čímž se splatí všechny dluhy a panu Udlínkovi ještě zbyde na autobus Oáza.

Teta Libuše Kukalová

Teta Líba je sestrou pana Udlínka. Bydlí v bytě nad ozdravovnou Vlastou, kde dělá kuchařku. Má velmi bujnou fantazii a ona začne s tou historkou o únosu. Nakonec to je i ona, kdo rozluští celou situaci a kdo zjistí, co jsou oba pánové zač. Se strýcem Františkem mají dceru Majdu.

Nelly Veselá

Nelly Veselá je známá herečka. Je to ale i babička Sandry Lormanové. V příběhu se s ní setkáváme několikrát. Jako správná babička povzbuzuje svoji vnučku v tom, co dělá.

Pomáhá jí rozcvičovat nohu poté, co jí sundají sádku. A ve chvíli, kdy se Sandra dozví, že už nikdy nebude dělat gymnastiku závodně, přijede hned za ní a pomáhá jí se přes to dostat.

Je to ona, kdo zachraňuje situaci. Nelly Veselá bydlí ve stejném hotelu jako dva pánové ze Švýcarska a s doktorem Rosenbauem vymyslí na poslední večeři, jak to udělat s dluhy pana Udlínka.

Doktor Rosenbaum a pan Vok

Tito dva pánové se na začátku příběhu objeví v Posledníkách. Ubytují se v hotelu Modrá hvězda. Několikrát se snaží sejit s panem Udlínkem, aby mu řekli, že jeho žena je po smrti. Kristýna si myslí, že jsou v Posledníkách proto, že ji chtějí unést do Švýcarska za matkou.

Doktor Rosenbaum je právní zástupce Kristýniny matky. Je původem Čech a chce se sem vrátit na důchod. Proto také na konci příběhu koupí od pana Udlínka letohrádek ve Vysoké.

Pan Vok je milenec Kristýniny maminky. Pochází také z Čech a už ve Švýcarsku si plánovali, co udělají s ozdravovnou. Jakmile ale pan Udlínek přijde na to, že to je milenec jeho zemřelé ženy, ihned ho vyžene.

4.4 Jazyk literárního díla

4.4.1 Slovní zásoba

Kniha je napsaná autorskou řečí. Postavy mluví spisovnou češtinou, ve které se objevují kolokvialismy a dvě postavy mluví dialektismy. V díle se objevují slova emocionálně zabarvená, a to jak deminutiva, tak i pejorativní slova. Postava Davidovy maminky je psychiatrička a používá termíny.

ukázky z díla:

a) kolokvialismy: „*Ted' to nebylo na obzoru, nýbrž přímo před Kristýnou, a na únosy to fáro bylo přímo stvořené.*“ (s. 50)

- b) dialektismy: „*Mosím se nadechnót,‘ protáhla se romanticky. ‚Děcka, těch hvězd! Óplně kropenaté nebe! Pojd’te,‘ lákala je do okna, ‚třeba některá spadne. Můžeme si něco přát!’ Nastražila uši. ‚Co se tak řehtajó? Nejsó blbí?’ “ (s. 36)*
- c) deminutiva: „*Jako by si schovaný koníček a Lojza skrze Inku podávali kopýtko a roku. Lojza věřil, že hříbě o něm ví. ‚Lojzíčku, chystáš si učení?’ “ (s. 6)*
- d) pejorativní slova: „*‚Nekoukej na mě jako vyvoranej. Dneska jsou na to lidi, odkráglujou člověka za pár babek – a jakej jsi byl.’ “ (s. 34)*
- e) termíny: „*‚Intelektuálně je v pásmu vysokého nadprůměru, na svůj věk však výrazně infantilní. V tenzi reaguje nepřiměřeně.’ “ (s. 27)*

4.4.2 Jazykové prostředky

V knize je hojně využita metafora, rčení, přirovnání a v menším množství je využita personifikace, synestézie, epiteton a hyperbola. Autorka si hodně hraje se slovy a zapojuje u četby čtenářovu fantazii. Vše je to napsané s lehkostí.

Ukázky z díla:

- a) metafora: „*Lojza se zvědavě ohlédl po autobusu. Hledá ji! Zaradovala se. Hned se jí zlepšila nálada. Táta zakormidloval k zastávce. ‚Konečná!’ “ (s. 25)*
- c) rčení: „*‚A co je vám po tom?’ odsekl habán a odemkl vůz. Správce mu ležel v žaludku, vůbec se nenamáhal předstírat opak.’ “ (s. 83)*
- d) přirovnání: „*Teta zůstala z události paf. Kristýnka vyděšená jako lapené ptáčátko, zločinci se potloukají kolem chalupy, a Láďa si klidně slouží!’ “ (s. 66)*
- e) personifikace: „*Avšak Kristýnka věděla, že jakmile se v dálce ozve chraplavý hlas autobusu, za chvíli za terénní vlnou vyhrká tátova Karosa, veterán zdejších silnic. Strejda Kukal tvrdí, že měla jít dávno do šrotu. Je dýchavičná, rozviklaná a občas truceje, než se vůbec rozjede.’ “ (s. 12)*
- f) synestézie: „*Kristýnka ztuhla. Kořátko zmlklo. Slyšela jenom vlastní tep někde v krku. (s. 84)*
- g) epiteton: „*Čilejší z kořátek se vydrápalo z Kristýnčiny kapsy a zvědavě upíralo koráلكové oči na rozčilenou Grundli.’ “ (s. 17)*
- h) hyperbola: „*V kombinaci a dedukci je ve svém živlu a mívá tak překvapivé postřehy o důvodech a vývoji událostí, že by strčila do kapsy i Sherlocka Holmese.’ “ (s. 33)*

4.5 Kompozice díla

Kompozice díla je chronologická. V prvních třech kapitolách se nám jednotlivě představují hlavní postavy. Od čtvrté kapitoly se děje postav prolínají. Jsou zde použity dva druhy písma. Kurzívou je psán Lojzův deník, kde popisuje vše, co se kolem něho děje vlastníma očima a standardním písmem je napsán zbytek díla. Kniha je psána er formou, pouze Lojzovy zápisky v deníku jsou psány ich formou. Místy se objevuje vnitřní monolog u některé z hlavních postav.

„Sandra to už věděla taky. Kolikrát by dala nevím co, aby se mohla dostat, jít do kina nebo k tetám na návštěvu nebo někam, kde nemusí vůbec nic...Nešlo to.“ (s. 55)

Autorka používá některé kombinace slov, které vedou k pobavení čtenáře.

„Lojza totiž spolubydlícím vysvětlil princip pojmenování hříbat, načez se s návrhy na jméno Inčina potomka roztrhl pytel.“

.....

„Padli ještě Inkoust, Ignorant a Iktus, kterého samozřejmě svorně odmítli, protože Foxl, dítě z lékařské rodiny, vysvětlil, že iktus je mozková mrtvice. Představa, že za bouřlivého potlesku diváků vbíhá do cílové rovinky mozková mrtvice, byla prostě nemyslitelná.

Stejně dopadla Infflace, kterou s opovržením odmítli všichni. Lojza prohlásil, že by chtěl vidět toho, kdo by si na ni vsadil, i kdyby běhala jako vítr. Ze stejného důvodu padl pod stůl Invalida.

Foxl prohlásil, že to jsou všechno koniny, ty koňský jména, vzápětí však přispěl Ithakou, což je ostrov u Řecka, kam matka plánuje dovolenou.“ (s. 80)

Autorka udržuje v knize napětí pomocí toho, že se čtenář dovídá různé souvislosti až postupem času. Dále pomocí fantazie tety Kukulové a Kristýnky, které přemýšlejí, kdo jsou cizí pánové v černé limuzíně.

Každá z postav této knihy má samostatnou dějovou linku, i když příběhy jsou vyprávěny jako celek, proto jednotlivé postavy dosahují vyvrcholení děje samostatně. Domníváme se, že pro rodinu Udlínkových je to poznání, kdo skutečně jsou dva cizinci v limuzíně a proč se objevili v Posledníkách a pro Sandru a Lojzu je to chvíle, kdy se dovídají, že jejich životní sny se už nikdy nesplní.

„V tom ji (tetu Libuši) políbila hrůzostrašná detektivní Múza.

„Co když někdo přijede a zabije tě! Nekoukej na mě jako vyvoranej. Dneska jsou na to lidi, odkráglujou člověka za pár babek – a jakej jsi byl. A dítě,“ zavrtala se do něho temnýma očima, „dítě má tvá drahá tím pádem v suchu! Takže po tobě,“ ponuře zaprorokovala, „zбудou v hrobě jenom oči pro pláč!“

Láďa odstrčil talíř. Švagrovi Frantovi vzkázal, at' jí zatrhne koukání na detektivky.“
(s. 34)

4.6 Objevující se motivy v díle

Motiv lásky

Motiv lásky je zde ukázán v různých podobách. Nejzřetelnější je u Kristýny a Lojzy, ale nachází se i u Kristýnina otce s pradlenou Marií a Pavlíny Žabihoudové se Štěpánem a s Jeníkem, do kterých se postupně zamilovává. Jinou podobu lásky můžeme vidět ve vztahu Lojzy a koní a Sandry s gymnastikou.

„Lojza ukázal jak, takže natáhl paži až za Kristýninu a dotkl se jejích ramen. V prima pocitu, že jsou spolu, jí je stiskl.

Kristýně se udělalo horko. Zrozpačitěla a nenápadně se přiklonila k čumáčku černobílé Pindy, aby se vyvlékla.“ (s. 45)

Motiv smrti

Motiv smrti je spojený s rodinou Udlínkových. Přibližně v polovině knihy se Kristýna i její otec dozvědí, že Kristýnina matka zemřela ve francouzských Alpách, kde měla autonehodu. Celou rodinu její smrt silně zasáhne, i když už s nimi delší dobu nebydlela.

„,Holčičko,‘ hlas mu uvízl kdesi vysoko v krku. ,Jestli jsem ti o mamince někdy řekl něco zlýho, prosím tě, odpusť mi to.‘

Kristýnka se zastavila. V tichu kaple slyšela vlastní dech. ,Ne,‘ zašeptala.

,Je mrtvá,‘ řekl tiše. Hlas mu prostoupily slzy.“ (s. 153)

Motiv přátelství

Motiv přátelství nás provází celou knihou. Na počátku knihy vidíme motiv přátelství mezi Lojzou a Kristýnou, postupem času si i ostatní děti najdou přátele v ozdravovně.

Například Deniska se skamarádí s Hynkem, Štěpán s Lojzou a na konci i Sandra s Lojzou a Kristýnou.

„Hynek vykládal Denisce Matouškové: ‚Víš, že mi nevádí, že jsme nemocní?‘ A myslel to doopravdy. ‚Užijeme si,‘ rozhlížel se po rozjařených namaškařených dětech, ‚učíme se jenom dvě hodiny...‘

Trpělivě naslouchala. Od chvíle, kdy mu opravovala pravopisné chyby v dopisech, se kamarádili.“ (s. 246)

Motiv nepřátelství

Motiv nepřátelství nás stejně jako motiv přátelství provází celou knihou. Nejzřetelněji ho můžeme vidět mezi Davidem Fejfarem a zbytkem chlapců a většinu knihy mezi Lojzou a Sandrou. Ti se však ke konci knihy usmíří a stanou se z nich kamarádi. David jde celou knihu proti ostatním.

„David se kysele ušklíbl. Zase jeden, co je na větvi, že na Bártu prozradil noc v kapli. Jako by ho tam stejně nenašli i bez něho. V duchu mi popřál, aby se při judu přerazil, a Žabihoudové, ať se řízem udusí, a odklátil se jinam.“

.....

„Deniska, vždy ochotná někoho zachraňovat, se zeptala: ‚Je ti něco, Foxle?‘

Osopil se na ni: ‚Neotravuj, jo? Denisko – tenisko!‘ Zaraženě se podívala na maminku. ‚Ležeš mi na nervy,‘ syčel. ‚Všichni mi lezete na nervy!‘ “ (s. 156, 157)

Motiv zklamání a vyrovnání se s novou skutečností

Motiv zklamání a vyrovnání se s novou skutečností najdeme jak u Kristýny, která se musí vyrovnat s tím, že je její matka mrtvá, tak i u Lojzy a Sandry, kterým jejich zdravotní stav nedovolí dělat to, o čem celý život snili.

„Až dneska, když o tátově návštěvě uvažuju, mi došlo, jak ho můj průšvih s alergií na stáj mrzí, možná stejně jako mě. I dědečka. Ale odbyli si to spolu doma. Neznamená to, že jsem pro ně odepsanej. Řekli si – hlavně že jsem živej a není to horší. A že mě v tom nenechají.“

Táta určitě spoustu hodin přemýšlel, co mi má říct. Jak mohl, dával mi najevo, že mám spoustu jinejch šancí, jestli nepřipustím, aby mě hendikep položil.

A já jim ukážu, že jsem syn svého rodu!“ (s. 174)

4.7 Prostředí

Celá kniha se odehrává v ozdravovně Vlasta nebo v jejím okolí v Posledníkách na Vysočině. Příběhy dětí jsou svázané s prostředím ozdravovny a s tím, že každé dítě, které tam je, má nějaký zdravotní handicap. Autorka popisuje prostředí kolem ozdravovny velmi precizně.

„Hned vedle parkoviště je přístup k ozdravovně, přehrazený zvedací závorou s kulatou cedulí Cizím vstup zakázán.

S tatškou tudy samosebou chodí, kdy chtějí. Nejsou ptáci, aby domů lítali vzduchem.

Za prostranstvím před hlavním vchodem ozdravovny uhýbá vpravo do kopce úzká cesta. Parkem a pak podle lesa vede až k Udlínkově chalupě, kde končí.“ (s. 13)

I když tato kniha je z konce devadesátých let dvacátého století, a tudíž ji nemůžeme považovat za knihu z období jiného režimu, jsou tam věci, které už dnešní děti nedělají. Jde hlavně o zasílání pohledů a dopisů. To bylo dříve, kdy nebyly mobilní telefony a internet, naprosto běžné a byla to jedna z možností komunikace.

4.8 Kritické zhodnocení knihy

Kniha Kde padají hvězdy je napsaná stejně jako Tajemství proutěného košíku podle televizního scénáře. Už když se podíváme na název, utvrzujeme se v tom, že autorka velmi obratně využívá polysémii. Hvězdy mohou být na obloze, ale také, jak je tomu v knize, to mohou být dětské hrdinové, kteří v normálním životě jsou nebo si přejí stát se hvězdami a jejichž sny se jim nesplní. Když padají hvězdy, člověk si něco tajně přeje a doufá, že se mu to splní. Ten název může také poukazovat na jejich tajná přání a sny, které se jim v ozdravovně hrouť. Díky tomu ale o sobě zjišťují své dosud skryté přednosti a posouvá je to v životě dál.

Přínos má tato kniha pro ty čtenáře, kteří mají obdobné zdravotní problémy, jako hrdinové v této knize, a mohou se s nimi ztotožnit. Pomáhá jim to přijmout jejich nemoc a uvědomit si, že nemoc neznamenaá samé zápory, ale skrývá v sobě i klady, jako je navazování nových přátelství a získávání nových zážitků.

„Jsem alergik,“ řekl.

Tím ji neohromil. Namítla: „Tady je polovina dětí s alergiemi.“ A poněvadž ho měla ráda a poněvadž to byla Kristýna, pochopila, že se před ní cítí hrozně. Dala mu pusku na čelo

a div ne bezstarostně pověděla: „Každý má něco, Lojzo. Já zase, jak to vypadá, budu dítě z rozvedený rodiny.“ (s. 151)

.....
„Neodepsala ho. Je to vůbec možný: Ačkoli – kdyby ano, hrozně by se v ní spletl. Neříkala to jenom ze soucitu? Ne, myslela to vážně. Podle ní není chrabrusák. Myslel si, že se zbořil svět, a ona kouká, jako by se nezbořil.

Třeba se z toho dostane! Co by ne? Zabere! Ať si doktoři říkají, co chtějí!“ (s. 152)

Tato kniha jim může pomoci pochopit, že když není vše, jak si přejí, nemusí to hned znamenat konec. Vždy se najde jiné a někdy i lepší řešení jejich situace. Například Sandra po zjištění, že už nikdy nebude moci dělat závodní gymnastiku, se rozhodne, že se chce stát lékařkou.

Zdravému čtenáři může kniha pomoci pochopit nemocné děti a ukazuje mu situace, jak je vidí oni.

Dobová kritika píše, že „drama hlavních hrdinů (i naznačené osudy epizodních postav) si ovšem autorskou i čtenářskou pozornost zaslouží. Ti „hlavní“ si prožívají nejen pád svých hvězdných iluzí způsobený zdravotním handicapem, ale díky pochopení dospělých i díky přátelství a novým nadějím také nové napřímení. Odpovědnost je – podobně jako v dřívějších autorčiných pracích - zase společná. Snad je v tom i naděje, že úroveň Tajemství proutěného košíku nezůstane pro autorku nedosažitelná.“ (Vařejková, 1997, s. 11)

Zde bychom mohli polemizovat, zda je úroveň knihy Kde padají hvězdy srovnatelná s knihou Tajemství proutěného košíku, nebo ji předčí? Hned z počátku je znát téměř dvacetiletý odstup těchto dvou knížek. Po stránce práce s jazykem je lépe provedená kniha Kde padají hvězdy. Ta je určena také pro staršího čtenáře, který pokud má nějaké základní všeobecné znalosti, v ní může najít mnoho zábavy. Na druhou stranu, pokud bychom hodnotili knihy po stránce emocionální, je lépe propracovaná kniha Tajemství proutěného košíku. V ní jsou na každé straně cítit emoce hrdinů, prožívajících těžké životní chvíle, a kniha může čtenáře silně zasáhnout. S hrdiny této knihy se může čtenář více vnitřně propojit, než to je u knihy Kde padají hvězdy. Obě knihy ale jsou výborně čtivé a můžeme prohlásit, že jejich úroveň kvality je srovnatelná.

Pozitivním rysem knihy je, že autorka v knize používá velký počet metafor, které působí velmi hravě a podněcují tím fantazii čtenáře. Často si hraje se slovy a její používání jazyka působí nenuceně. Zde můžeme uvést příklad označení sestry Rybkové Grundlí. Grundle neboli Mřenka je název malé ryby žijící v moři.

V knize Kde padají hvězdy se autorka opět zabývá vážnými tématy, jako je smrt, nemoc a zklamání, ale oproti knize Tajemství proutěného košíku je zde vše napsáno s větší lehkostí a autorka opět pomocí laskavého humoru pomáhá dětským i dospělým hrdinům zvládat jejich situace, které jim život připraví. Hrdinové se v průběhu knihy vyvíjí po psychologické stránce. To vidíme například u Sandry, která se zpočátku prezentuje jako velmi namyšlené děvče a v průběhu knihy, kdy dojde ke zhroucení jejího životního snu, se mění v rozumné a dobromyslné děvče.

Dalším pozitivním rysem vidíme využívání nářečí u některých postav, které nám pomáhá k jejich lepší charakteristice. Můžeme to vidět například u Pavlíny Žabihoudové. Tento rys můžeme opět vidět i v další její knize Indiáni z Větrova, kde jsou hlavní postavy děti z dětského domova, kde každé mluví svým nářečím, které je pro ně charakteristické.

V neposlední řadě se nám jeví jako pozitivní rys knihy to, jak autorka dokáže čtenáře udržovat v napětí. V polovině knihy se teprve dozvídáme, kdo jsou oni cizí pánové a co dělají v Posledníkách. Dané napětí umocňuje autorka fantazií tety Libuše a Kristýny.

Jediným negativním rysem této knihy bych označila méně srozumitelný úvod do děje, který by mohl méně náruživé čtenáře odradit od četby této knihy.

5 Závěr

V práci jsem se zaměřila na dvě v něčem podobné, ale v něčem rozdílné knihy autorky Markéty Zinnerové. Cíle práce, které jsem si stanovila, jsem splnila. Zaměřila jsem se na zasazení autorky do kontextu české prózy s dětským hrdinou od 70. do 90. let 20. století.

Dále jsem popsala autorčin život a její dosavadní tvorbu. V interpretaci daných děl jsem v úvodu uvedla obecné informace o vydání knih, jejich rozčlenění a komu jsou věnované. Dále jsem poukázala na to, že obě knihy byly napsané podle scénářů stejnojmenných seriálů. Načrtla jsem hlavní postavy, prostředí, kde se děj odehrává a co o knihách píše dobová kritika.

Poté jsem popsala děj a provedla charakteristiku hlavních hrdinů. U nich jsem se zaměřila na vnitřní charakteristiku, kterou jsem doplňovala ukázkami z knih, a kde byla v knihách naznačená vnější charakteristika, uvedla jsem ji také.

V další fázi práce jsem se zaměřila na jazyk literárního díla, kde jsem mezi jazykovými útvary ve slovní zásobě objevila u obou děl kolokvialismy, deminutiva, pejorativa a další a z jazykových prostředků přirovnání, rčení, personifikaci, hyperbolu, epiteton, synestézii a další. Dále jsem popsala kompozici a dynamiku děl.

Poté jsem popsala motivy, které se v daných dílech objevují a doložila každý motiv ukázkou. V obou dílech se vyskytují motivy lásky, přátelství a nepřátelství. Dále se v jednotlivých dílech objevují motivy rodinných vztahů, smutku a trápení, zklamání a vyrovnání se s novou skutečností a smrti. Zobrazila jsem i prostředí, ve kterém se děje jednotlivých děl odehrávají.

Nakonec jsem u knih provedla kritické zhodnocení, kde jsem se zaměřila hlavně na přínos dnešnímu čtenáři a v čem jsou daná díla dnes aktuální. Popsala jsem pozitivní a negativní rysy obou knih a včlenila jsem do kritiky také části dobových recenzí.

Zde bych ještě zmínila, že ne všechny recenze, které jsem objevila, byly v pořádku. Ve dvou jsem našla chyby, a to jak pravopisné, tak i faktické a nestačím se divit, jak je možné psát na něco recenzi a nezjistit si správná jména postav, které se v díle objevují. Zde odkazuji na recenzi ke knize Tajemství proutěného košíku Miloše Fellerera, kterou uvádím v příloze, kde přejmenoval babičku Vavruškovou na babičku Merunkovou. Druhá recenze, kde je možné najít faktické chyby, je recenze na knihu Tajemství proutěného košíku od J. Klokočnickové, kterou také uvádím v příloze. Faktické chyby jsou označené hvězdičkou a jejich opravená verze se nachází v poznámce pod čarou

6 Seznam použité literatury

- * ZINNEROVÁ, M. *Tajemství proutěného košíku*. 1. vydání. Praha: Albatros, 1978.
- * ZINNEROVÁ, M. *Kde padají hvězdy*. 2. upravené vydání. Praha: Albatros, 2004. ISBN: 80-00-01391-6.
- * ZINNEROVÁ, M. *Indiáni z Větrova*. 3. vydání. Praha: Albatros, 1986.
- * *Kdo je kdo: osobnosti české současnosti: 5000 životopisů*. 5. vydání. Praha: Kdo je kdo, 2005. ISBN: 80-902586-9-7.
- * HUTAŘOVÁ, I. – HANZOVÁ, M. *Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež*. Praha: Tauris, 2003. ISBN: 80-211-0461-9.
- * BLAŽÍČEK, Přemysl – ŠUBRTOVÁ, M. *Markéta Zinnerová*. [online]. [cit. 2012-03-08]. Dostupné na Internetu: <www.slovníkceskeliteratury.cz>
- * PROVAZNÍK, J. *Tajemství proutěného košíku*. Zlatý Máj. 1979, roč. 23, č. 2, s. 104-106.
- * NOGE, J. *Román z obrazovky*. Zlatý Máj. 1979, roč. 23, č. 6, s. 368-370.
- * VAŘEJKOVÁ, V. *Hvězdy a naděje*. Ladění. 1997, roč. 2, č. 4, s. 10-11. ISSN 1211-3484.
- * CHALOUPKA, O. *Čeští spisovatelé literatury pro děti a mládež*. 1. vydání. Praha: Albatros, 1985.
- * KOLEKTIV PRACOVNÍKŮ ÚSTAVU PRO ČESKOU A SVĚTOVOU LITERATURU ČSAV. *Slovník české literatury 1970-1981*. 1. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1985.
- * FELLER, M. Co se skrývá za "TAJEMSTVÍM": Setkání s autorkou seriálu *Tajemství proutěného košíku*. Československá televize. 1978, roč. 13, č. 11, s. 4.
- * URBANOVÁ, S. – ROSOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla: Historický vývoj žánrů české literatury pro děti a mládež - antologie*. 3. upravené a doplněné vydání. Ostrava: Ostravská univerzita – Filozofická fakulta, 2002. ISBN 80-7042-604-7.
- * TOMAN, J. *Současná česká literatura pro děti a mládež: Tvorba devadesátých let 20. století*. Brno: CERM, 2000. ISBN 80-7204-170-3.
- * HOLEJŠOVSKÁ - GENČIOVÁ, M. *Literatura pro děti a mládež ve srovnávacím žánrovém pohledu*. 1. vydání. Praha: SPN, 1984.
- * KLOKOČNÍKOVÁ, J. *Tajemství proutěného košíku*. Nové knihy. 1978, č. 45.

7 Přílohy

7.1 Markéta Zinnerová

1) Pamatujete si, kterou knihu jste si přečetla jako první sama?

Venoušek jde do školy. Dostala jsem ji pod stromeček v první třídě, a týž večer jsem ji začala číst. Líbila se mi tak, až mi přišlo líto, že nejsem Venoušek.

2) Četl vám někdo, když jste byla malá a co?

Maminka pohádky, Ale hlavně mi je poutavě vyprávěla, a také příběhy z historie naší rodiny a úžasné příhody ze svého dětství.

3) Měla jste své vzory a máte je i teď? Bud' skutečné, nebo hrdiny z knih, filmu, divadla...

Spíš se opírám o pozoruhodné myšlenky, etické postoje a nenápadnou skutečnost, které naštěstí u lidí shledávám. Někdy je nacházím v dílech zajímavých autorů, jindy u lidí, s nimiž se (někdy třeba jen příležitostně) setkávám. Určitě upřednostňuji, co je mi blízké a s čím se ztotožňuji.

4) Který předmět ve škole byl váš oblíbený a které jste nesnášela? A na kterého učitele vzpomínáte ráda, případně na kterého jste se raději honem snažila zapomenout?

Milované byly literatura a český jazyk, dějepis, tělocvik a zpěv. Exaktní vědy mou doménou nebyly a na jedenáctiletce se pro mne staly noční můrou. Mám za to, že jsem částečný dyskalkulik. Ve vztahu k učitelům nebyl směrodatný předmět, který vyučovali, ale jejich osobnost. Neoblíbené kantory jsem neměla, spíš předměty. Při spatření fyzikáře Kašeho mi naskakovala husí kůže. Kaše za to nemohl, jenom moje tupost a nepřekonatelný odpor učit se předměty, které se mi vzpěchovaly. Samozřejmě vzájemná obliba fungovala mezi mnou a pedagogy předmětů, v nichž jsem byla jako ryba ve vodě. V seriálu My všichni školou povinní jsem postavou Karfíka poděkovala za to, jaký je, svému profesoru Jindřichu Šádkovi. Učil matematiku a deskriptivu, takže si se mnou „užil“. – Měla ho ráda celá třída a dodnes chodí na naše maturitní srazy.

5) Dělal jste si poctivě zápisky z povinné školní četby?

No jeje! Úžasné mě to bavilo - až na případy, kdy jsem si školně povinnou knížku nestihla přečíst kvůli čtení jiných. Pak jsem obsah pozměněnými slovy obšlehla ze zápisků spolužáků.

6) Nutila jste své děti, případně vnuky, aby četli díla renomovaných autorů?

O dětské literatuře mám samozřejmě jistý přehled, takže jsem dětem při volbě knih bývala nápomocna radou. U vnoučat poněkud ovlivňuji výběr tím, že jim knížky nosím. Ale především jim kvalitní četbu poskytují rodiče.

7) Máte teď čas číst?

Díky povolání se zabývám především scénáři televizních pohádek. Ale poněvadž se v tvorbě pro děti chci i musím orientovat, snažím se být v obraze. Zbývá mi tak málo času na „dospělou“ literaturu, avšak nedávno jsem si se zájmem přečetla Knihu o životě a smrti A. Muntheho.

8) Dočtete i knihu, o níž jste přesvědčena, že je pochybné literární kvality?

Nemá-li mě čím obohatit, odkládám ji. Čas má člověk jen jeden.

9) Pokusíte se definovat literární brak? A myslíte, že má špatný vliv na vkus?

Uvedu myšlenku, která mě zaujala. „Co se lehce čte, těžko se píše. Co se těžko čte, lehce se píše.“ Jinými slovy, v literatuře se pozná práce odbytá, konjunkturální, bez výrazného talentu a bez vnitřního poselství. Text, který se píše „na metry“, v němž se autor k dobrému výsledku nepromyslí a neproškrtá. Vliv na vkus může mít u čtenářů, kteří od psaného slova ani nechtějí víc.

10) Myslíte si, že kniha jako médium má budoucnost?

Toho bohdá nebude, aby kniha zahynula! – Ale zůstane jí méně věrných.

11) Čím byste chtěla být, kdybyste nebyla spisovatelkou?

Přála bych si skládat hudbu. V hlavě mi zněly určitě úžasné věci. Kdybych se v dětství neulejvala z klavíru, moje touha tvořit by vytryskla i tímto pramenem. – Tak aspoň cítím a ctím melodičnost naší mateřštiny.

12) S kterým nežijícím spisovatelem byste se ráda poznala? A o čem byste si povídali?

Proč s jedním? S Otou Pavlem a s Františkem Nepilem. A o čem bychom si povídali? O všem na světě. Nejvíc o lidské duši a jak to dělali, že jejich slovo se podobá hladící dlani. A potom bych je nechala, ať si spolu rozprávějí o čarovné Berounce. A donekonečna bychom si povídaly s naší krásnou paní Boženou Němcovou.

13) Kdy se podle vašeho mínění stane člověk spisovatelem?

Příšerná otázka. Spisovatelem se člověk nestává okamžikem, kdy mu vyjdou knížky, dokonce ani tehdy, má-li své čtenáře. Myslím, že ten, kdo píše a psaní je mu posláním, se spisovatelem stává celý život. Tím, jak se dívá, vciťuje, hledá dané i překvapivé souvislosti, jak se neustále učí zacházet s jazykem jako s nejjemnějším nástrojem, tím, co dokáže čtenářům vdechnout prostřednictvím díla. – O své první knížce, která mi vyšla, musím podotknout, že je to jenom lepší sloh.

14) Kterou svou knihu máte nejraději?

Mám je ráda skoro všechny. Jen první dvě už dávno považuji za vydané pokusy.

15) Myslíte si, že je, především v dětské knize, důležitá ilustrace? Kterou vaši knihu doprovázejí podle vás nejzdařilejší ilustrace?

Čím méně jsou čtoucí děti, tím větší je význam ilustrace. Maličké děti vnímají především obrazově, slovo se pro ně dostává do rovnováhy s obrázkem později a do popředí až tehdy, kdy v ilustraci nemusejí hledat oporu k porozumění a vlastní fantazii. Dobrá inspirující ilustrace má úžasný význam vždycky. Myslím, že na ilustrátory jsem měla většinou štěstí, ať to byla Zdena Krejčová (Tajemství proutěného košíku, Je pěkné mít bratříčka), Jolanta Lysková (Čarovné prstýnky, Hejásek a Jujdásek), Martina Richterová (Princezna z třešňového království) nebo moje dcera Petra Jelenová (Za humny je drak, Kočka Linda, poklad rodiny, Hádanky a básničky pro každý den).

16) Jste hodně zvědavá na čtenářské ohlasy?

Kdo by nebyl? Vždyť pro ně, pro čtenáře, diváky a posluchače, píšeme. Teprve oni dávají skutečný smysl naší tvorbě. – Nejhezčí ohlasy jsou takové, kdy mi čtenáři napíšíou proto, že si chtějí ještě popovídat a sdělit dojmy. A také mě vždycky dostanou děti, když si nacvičí a předvedou ukázkou z některé mé knížky.

17) Na co se vás nikdy nikdo nezeptal, a přesto byste takovou otázku ráda zodpověděla?

Ještě nikdo se mě nezeptal na rodiče. Mám je velmi ráda, na tom vůbec nic nezmění, že už tu nejsou. Svým způsobem jsem jejich otisk, pokračováním jejich osudu, způsobu myšlení, vztahu k práci, ke skutečnosti, k lidem.

HUTAŘOVÁ – HANZOVÁ: *Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež*, 2003

7.2 Co se skrývá za „TAJEMSTVÍM“

Setkání s autorkou seriálu Tajemství proutěného košíku

Klárka s Vojtíškem už byli zalezlí na peci, způsobně přikryti peřinou a zdálo se, že všecko je, jak má být, jen babičce pořád něco chybělo ke spokojenosti. Cože jsou tak potichu? A kluk ani neodmlouval, když je ukládala. Koukala po něm, rejdlil za ní bystrýma očima a jen zachytil její pohled, pevně je zavřel, jako když se mu chce tuze, tuze spát.

Konečně na to kápla a řekla přísně: „Vojto, kde je?“ Pomalinku zvedl řasy, jako by ho rušila z kdovíjak pevného spánku, a nevínoučce protáhl: „Copak, babi?“ Přistoupila k peci a nesmlouvavě natáhla ruku: „Dej ji sem!“

Vojtíšek hluboce vzdychl, vytáhl želvu zpod pokrývky a podal ji babičce. Bezeslova ji vzala a uložila do vystlané krabice. Linda spokojeně zarejdovala ve svém příbytku a zatáhla se do krunýře. Aspoň se pořád nějaký všetečný prstík nebude přesvědčovat, jestli má stále čtyři nohy. „Jestli tu želvu najdu ještě jednou v peřinách, zavřu ji do kurníka,“ pohrozila babička a zhasla.

A teď opustíme na chvíli Klárku s Vojtíškem. Ne nadlouho – jen do chvíle, než se v sobotním večeru zase objeví na obrazovce a vy budete sledovat pokračování jejich příběhů v seriálu autorky Markéty Zinnerové Tajemství proutěného košíku. Na takové peci, kde dětem ustlala babička Merunková*¹, se musí krásně spát a sny, které se tam v noci zdají, jsou zaručeně tak pohádkové a šťastné, jako dobrodružné příhody dětí uprostřed přírody.

Vyrůstala jsem spíš jako městské dítě, říká v úvodu našeho rozhovoru autorka seriálu spisovatelka Markéta Zinnerová. Život na venkově a v přírodě měl pro mě vždy v představě vůni něčeho tajemně krásného, svobodného a šťastného. A teď jako dospělý člověk, který už sám vychovává děti, vidím, jak působí styk s přírodou na rozvoj dětské fantazie a jak umocňuje a obohacuje nejen život dětí, ale i dospělých.

Problémy, těžké chvíle a zkoušky, kterým jsou malí i velcí hrdinové seriálu vystaveni, nejsou však typické jen pro život na vesnici. Jsou právě takové, jaké je znají lidé i ve městech. V tomto seriálu se prostě odehrávají na vsi. Zato ty radosti, které zažívají, ty jim opravdu může přinést asi jen venkov. Mnozí z hrdinů seriálu mají své

¹ babička Vavrušková

skutečné protějšky mezi dětmi a dospělými, které znám. Myslím však, že jen málokterí se v nich poznají. Při práci spisovatele to totiž vypadá tak trochu jako v čaroděné kuchyni. Do jednoho kotlíku smíchá všechno možné dohromady: co zná, co zažil, co si představuje a hlavně co si o tom myslí. Pak se nad kotlíkem dlouho a klopotně kouzlí – a výsledkem je – třeba Tajemství proutěného košíku.

Do dětských plánů a snů, jak je prožívají hrdinové seriálu, vstupuje svět dospělých, právě tak jako je to ve skutečnosti – a někdy je tento zásah bolestivý. Nechtěla jsem jim připravovat lehčí život, než jaký žijí skutečné děti. Klárka s Vojtíškem i jejich kamarádi mají ostatně dost své přirozené dětské živosti a chuti do života, takže dokáží překonat i trpké a tvrdé chvíle. Přála bych si, aby si této jejich vlastnosti všimli malí i velcí diváci, aby si uvědomili, že život má pro nás přichystaná různá překvapení, z nichž mnohá jsou vlastně dost těžké zkoušky. Sebelítost je však nemůže nikdy překonat.

Markéta Zinnerová pro vás, děvčata a chlapci, napsala i řadu hezkých knížek, pohádek a říkadél. Určitě jste některé četli. A už je pro vás připravována další knížka. Je to právě Tajemství proutěného košíku. Ukázkou z té knížky, kterou vydá před Vánocemi nakladatelství Albatros, jsme uvedli náš rozhovor. Setkáte se v ní opět se svými kamarády a uvidíte, že to bude setkání trochu jiné, než na jaké jste byli zvyklí. Knížka vám totiž vždycky promlouvá trochu jinak než obrazovka. Ale o tom jsme si už povídali – a někdy zase budeme. Nakonec si to můžete sami ověřit, až si novou knížku přečtete.

Připravil: Miloš Feller

7.3 Román z obrazovky

JÚLIUS NOGE

Na úvod by sa patrilo trochu teoretizovať o princípoch transpozície znakového systému, akým je televízia a jej vyjadrovacie prostriedky, do druhého znakového systému, akým je literatúra a ešte konkrétnejšie prozaická epika. Alebo aspoň pripomenúť už dobre rozpracovanú teóriu metatextov. Bohatšia ako teória je však samotná prax. Zvyčajne taká, že prototextom je literárne dielo a metatextom jeho televízna adaptácia vo forme televíznej inscenácie, filmu, seriálu či inak.

Opačné prípady, keď prototextom je televízny scenár a až po ňom a z neho autor napíše román, už teiž nie sú výnimočné, hoci zriedkavejšie ako postup od literárnej predlohy k televíznemu či filmovému scenáru. Román takejto proveniencie dostali vlni českí čitatelia „od 8 let“. Napísala ho Markéta Zinnerová a volá sa *Tajemství proutěného košíku* (Albatros 1978). Teda presne tak, ako sa volal televízny seriál, ktorý väčší i menší diváci mohli sledovať pár mesiacov predtým na obrazovkách vo večernom vysielaní. Vysielacím časom sa nepriamo zdôraznilo, že to nebol celkom seriál „len“ pre deti, ale skôr typ „rodinného“ seriálu. Zhoda názvu románu a televízneho seriálu nie je však náhodná. Na záložke sa o tom píše: *„Tajemství proutěného košíku připomene asi mnoha čtenářům stejnojmenný televizní seriál. Podle jeho scénáře napsala autorka Markéta Zinnerová román pro děti“*. Toto stručné konštatovanie otvára priestor pre mnoho zaujímavých otázok a problémov, ktoré nám nemôžu byť ľahostajné. Ak totiž literárne dielo ako „predloha“ pre televízne spracovanie je problém pre televíznych tvorcov a teoretikov, resp. problém transpozície z jedného systému umeleckých prostriedkov do systému iného, opačný postup – od televízneho diela k literatúre - vyvoláva okrem toho aj otázku o vplyve televíznej poetiky na poetiku románu. Je to otázka, ktorú sme si dosiaľ nemuseli klásť príliš často, ale ako signalizuje aj *Tajemství proutěného košíku*, budeme sa s ňou stretávať asi čím ďalej tým častejšie a to pravdepodobne predovšetkým v okruhu tvorby pre deti a mládež. Nie je to otázka len poetologická a už vonkoncom nie špekulatívna. V jej jadre je totiž problém spoločenskej pôsobivosti a ideovo-umeleckej koncepcnosti takýchto metatextových transpozícií.

Urobiť podrobnejšiu analýzu tohto problému v tomto konkrétnom prípade však nemôžem – nemám k dispozícii pôvodný televízny scenár. Jediným smerodajným textom pre

kritika je preto len text románu, o ktorom však vie, že ho predchádzalo televízne spracovanie. Budeme preto hovoriť výlučne o románe a iba miestami o tých stopách, ktoré v románovej štruktúre považujeme za vplyv pôvodného televízneho spracovania. (Presnejšie by bolo povedať len literárneho scenára pre televíziu, lebo pojem televízne spracovanie je už výsledkom viacerých činiteľov, pri ktorých literárny scenár mnohé pôvodné kvality stráca a iné zas nadobúda.)

Tajemství proutěného košíku je realistický román zo života dnešných detí u nás. V žánrovom ladení sa prejavuje tendencia k dedinskému detskému románu. Takéto žánrové označenie navodzuje predstavu alebo idylickú, alebo predstavu sociálneho románu s detskými hrdinami. V Tajemství proutěného košíku o nič takého nejde, hoci istý nádych idylickosti v ňom je. Jeho podstata je však konfliktná. Navonok je to zvyčajný konflikt dvoch skupín školákov. V piatej triede janovickej zeděešky sa v novom školskom roku stretnú deti z Janovic a z blízkeho Loukova, medzi nimi dvaja chlapci s rovným priezviskom Karas. Vlád'a Karas je z Janovic a jeho „partu“ tvorí Tonda z hájovne a Klárka Vavrušková z Prahy, ktorá však už štyri roky žije v Janoviciach u babky. Zdeňk Karas je z Loukova – a Karasom sa stal len pred nedávnom, keď Vlád'ov otec odišiel z Janovic od ženy a od syna a vzal si Zdeňkovu ovdovelú matku. Zdeňkovu „partu“ tvoria Pepan a Čára, pravda, do deja vstupuje postupne v jednotlivých epizodách celá trieda, pionierska skupina i dospelí z jednej i druhej strany. V situačných zápletkách a konfliktoch týchto dvoch skupín je hodne dobrých a vtipných nápadov (prevrátené úle pri bitke, ukradnuté ryby apod.), pri ktorých sa predstaví celá paleta príhod zo života dedinských školákov, ale je tu aj hodne toho, čo možno považovať len za čiastočne inovované situácie štandardných detských próz z dedinského prostredia. Je to prakticky úplný repertoár týchto motívov: dedko, babka, hájovňa, huby, kone, včely, psy, ryby atď.

Za prínos k poetike tohto typu románu pre deti a za nóvum však treba považovať nie situačný, ale citovo-psychologický konflikt a jeho motiváciu: zápletky a konflikty medzi Vlád'om a Zdeňkom a ich kamarátmi nevyplývajú zo zvyčajnej chlapčenskej rivality (hoci autorka dobre a veľmi funkčne využíva aj tento moment), ale v najhlbšej podstate ich podmieňuje žiarlivosť spojená s rivalitou o rodičovskú lásku a priazeň: Václav Karas, Vlád'ov vlastný a Zdeňkov nevlastný otec, sa usiluje byť spravodlivý voči obom synom, chce z oboch mať čestných chlapcov, ale záleží mu aj na tom, aby si obaja rozumeli navzájom aj ako súrodenci. Lenže každý jeho počin si raz jeden raz druhý vysvetľuje iba vo svoj prospech či

neprospech. Citové a psychologické stresy a konflikty vychádzajúce z tohoto zdroja, sú vlastne hybnými motívmi väčšej časti sujetovo-kompozičných postupov v románe. Z nich pochádza aj inovujúci prvok v zdanlivo konvenčných situáciách a motívoch. Cez tento moment sa zapájajú do sveta detí veľmi organicky a funkčne nielen dospelí z okruhu aj bližších príbuzných, ale napríklad aj učiteľia, predovšetkým riaditeľ a jeho žena, ale koniec koncov aj povozník z poľesia Ondrej a i.

Túžba po „úplnosti“ rodiny a rodinného prostredia je aj sprievodným motívom Klárky Vavruškovej. U babky v Janoviciach je jej nesmierne dobre, a predsa túži bývať spolu s rodičmi v Prahe, aby mohla byť stále s bratom Vojtíškom (hoci jej to nebráni, aby keď sú spolu, robili si protiveň); je hrdá na svoju maminku, ktorá je bábko-herečkou, ale ešte radšej by bola, keby bola častejšie doma, keby sa mohla viac venovať vlastným deťom. Toto sú základné problémové okruhy románu. Čím sú detské postavy i postavy dospelých na nich bezprostrednejšie zainteresované, tým lepšie a výraznejšie vychádzajú aj ich charaktery, čím sú románové postavy menej zainteresované na týchto konfliktoch, tým vychádzajú matnejšie, len ilustratívne (napr. pri Klárke a Vládovi Tonda, pri Zdeňkovi Pepan a Čára). Do istej miery je nówum i to, že tento problém „neúplných“, rozvodom či inak narušených rodín, M. Zinnerová exponovala do dedínskeho prostredia, hoci – pravda, len podľa literárnej konvencie a nie podľa skutočnosti – sa tento problém považuje skôr za typický pre mesto.

Lenže, myslíme si, že voľba prostredia spätne vplýva aj na riešenie konfliktov a citovo-psychologických problémov. Prirodzenú a silnú túžbu detí po úplnosti a harmónii rodinného prostredia autorka nezobrazila sentimentálne, naopak, vidí a podáva ju v jej veľmi reálnych dimenziách a prejavoch, ba aj dosť konfliktne. V konečnom riešení týchto konfliktných situácií je však nielen prirodzená harmónia, ale aj dosť veľká dávka azda aj konvenčne chápanej dedinskej idylickosti: Vlád'a a Zdeněk si svoje „účty“ chlapsky vyrovnajú a nakoniec sa z nich stanú skutoční „bráchovia“, ktorých silnejšie zomkne aj novonarodená spoločná sestra. To nie je zlé riešenie. Trochu idylickej harmonie navyše sa však začína tam, kde je svadba babky Vavruškovej s Karasovým dedkom a na celkom blízkom obzore aj Vlád'ovej matky s Ondrejom, ktorý sa stáva viac ako plnohodnotnou náhradou za vlastného otca. Takže Vlád'a, ktorý na začiatku zápasil s pocitom „bezotcovstva“, má nakoniec dvoch starostlivých otcov.

Optimizmus, úsmevná radosť a veselá činorodá aktivita majú v románe pre deti svoje nezastupiteľné miesto a pomáhajú – aj v Tajemství proutěného košíku – dostať sa hrdinom i z neradostných životných situácií a pocitov. Ak je však výslednej harmonie priveľa, stojí za zamyslenie, či je to len vplyvom nie celkom prekonaného chápania idylickosti dedinského prostredia, či sú v tom nie aj vplyvy celkom nové, pochádzajúce práve z poetiky televíznych seriálov. V nich totiž (aspoň u nás) viac než v inscenáciách jednotlivých hier, je priamo zákonitosťou, že po meirne konfliktom prieběhu nasleduje nielen výsledné riešenie s optimistickou perspektívou, ale takmer všetky epizódy či epizodické motivické línie sa uzavierajú happy-endom. Konkrétne v prípade Tajemství proutěného košíku treba povedať, že konfliktnosť vo sfére citovo-psychologickej, najmä medzi Vlád'om a Zdeňkom a ich otcom, je v románe výraznejšia a najmä hlbšia, než sme ju pociťovali ako diváci televízneho seriálu, čo hovorí v prospech románu a svedčí o jeho hlbšom prieniku, než to bolo v seriáli.

Bylo by však nespravodlivé povedať, že vplyv scenárového prototextu je len jednostranne spovrchňujúci. Jeho kladný vplyv na epické spracovanie je napríklad v ustavičnej situačnej konkrétosti a dynamickosti jednotlivých kapitoliek a epizód románu. Niet tu zbytočných opisov ani zdanlivo hlbinného psychologizovania, všetko sa premieta do akcie, ktorá musí byť jasne a jednoznačne – hoci často len náznakovo – motivovaná. Tatyto rytmus epiky určenej deťom svedčí.

Pravdepodne v scenárovom prototexte má pôvod aj kvalita dialógov. Sú stručné, vecné, hrajú so situáciou a do situácie, nie sú to pospájané siahodlhé „prejavy“, s akými sa ešte neraz stretne aj v próze pre deti. Iba miestami táto situačnosť dialógov, najmä keď nie sú ani rozpísané do osobitných riadkov, v románovom texte pôsobí nejasne. Napríklad: „Ale nebásni,“ nestačila se divit babička, „on s tím může zpívat?“ „Ale ne, teďka jen píšeme noty. Co máme?“ „Nudle. Nejdřív umejt“ (s. 168 – 169). Je to typický situačný dialog, celkom samozřejmý a funkčný na obrazovke, ale nie celkom „korektný“ v písanej podobe. Ani v týchto drobnostiach však nejde len o technickú stránku „prepisu“ z jednej umeleckej štruktúry do druhej, ale o problémy plného funkčného využitia raných umeleckých štruktúr i žánrových podôb na plný ideovo-umelecký účinok.

Divácky dojem – navyše už staršieho dáta – je primálo na to, aby recenzent mohol bezpečne povedať, kde a v čom M. Zinnerová televízny scenár len „preložila“ do románovej reči a kde a v čom je to skutočne románová tvorba. Zdá se mu však, že tu ide viac o tvorbu než o prepis.

Ak sme nadhodili aj niektoré otázky vzájomného vplyvu, tak najmä preto, že sú to problémy, ktoré čoraz častejšie budú aj na programe literatúry pre deti, ba ako doterajšia prax, najmä v poslednej dobe, ukazuje, predovšetkým v tejto literatúre. Kritika by mala čo najviac požadovať, aby pri tom šlo v oboch smeroch, od literatúry k televízii i v zriedkavejšom smere od televízie k literatúre, o plodný, tvorivý umelecký proces a o využívanie vlastnej poetiky každého žánru, ale aj o jej možnú inováciu.

Román M. Zinnerovej *Tajemství proutěného košíku* sa o čitateľov obávať nemusí. Zaujímavo, s citom pre psychológiu, so zmyslom pre humor i dobrodružství rozpráva o živote dnešných detí. Možno sa nám niekde budú zdať na svoj vek mentálne príliš vyspelé (najmä Vojtíšek), možno – ale oveľa zriedkavejšie – trochu naivné, ale najpravdepodobnejšie si povieme, že to už v živote akosi tak chodí, aj keď tých úplne a do „puntíčku“ šťastných riešení je predsa len o čosi menej. O tom však už bola reč.

7.4 Tajemství proutěného košíku

JAROSLAV PROVAZNÍK

Neuplynul ani rok od televizní premiéry Tajemství proutěného košíku a hrdinové tohoto příběhu Markéty Zinnerové absolvovali svou novou premiéru – tentokrát v podobě dvouset osmdesátistránkového románu. Nepřeženeme, řekneme-li, že opět s úspěchem: Z televizního bestselleru se stal bestseller knižní.

Na tom ovšem není nic udivujícího. Publicita vyvolaná v život televizní obrazovkou dokáže udělat bestseller i z podprůměrného čtiva. Je však třeba říci hned, že Tajemství proutěného košíku si zájem dětských a dospělých čtenářů plně zaslouží: Na základě kvalitního televizního scénáře vznikla neméně kvalitní knížka.

„Začalo to knížkou Děti z Pařízkova,“ píše autorka v 11. čísle albatrosích Opravdových novin pro děvčata a chlapce (roč. 1978) a o několik řádků dál pokračuje: „Podle Děti z Pařízkova jsem chtěla psát televizní scénář. Najednou mě ale napadlo, že v tom příběhu je jen zlomeček toho, co bych o dětech a pro děti chtěla říci, a že musím napsat něco úplně jiného.“

K návaznosti na Děti z Pařízkova odkazují v první řadě markantní tematické shody: Pařízkov právě tak jako Janovice jsou obyčejné české vesničky, jejichž obyvatelé – dětští i dospělí - prožívají společně denní starosti i radosti, tvoří dohromady jediné, nedělitelné společenství, jediný svět (tak, jak to ostatně známe i z obou dílů Kluků, holek a Stodůlek E. Bernardinové). Předstupněm k Tajemství proutěného košíku je v Dětech z Pařízkova rovněž citlivě podaná psychologie postav a hlavně využívání dětského pohledu na svět v přímých řečích dětských hrdinů, ale také ve vypravěčově partu.

Tehdy, v roce 1974, když vyšly Děti z Pařízkova, jevila se Markéta Zinnerová spíše jako epigon, jako autorka, která sice zdařile, nicméně bez zvláštní invence využívá několikrát vyzkoušená témata a osvědčené postupy. Dnes ovšem – a právě díky Tajemství proutěného košíku - je třeba si tento dojem poopravit. Dnes je už totiž zřejmé, že Zinnerová ví, co chce, že má jasnou koncepci současného příběhu ze života dětí a že zárodek této koncepce obsahovaly už Děti z Pařízkova. Z nových postupů, které tato knížka před čtyřmi lety jen letmo naznačila, vybudovala Markéta Zinnerová v Tajemství proutěného košíku kompozičně promyšlený celek s jasným autorským záměrem.

Kde hledat klíč k tomuto celku? Nepochybně ve sféře postav. Napovídá nám tu koneckonců sama autorka. Už citovaný článek v albatrosích Opravdových novinách uzavírá

Markéta Zinnerová slovy: „Dokončila jsem seriál a vůči Vlád'ovi, Zdeňkovi, Klárce, Vojtíškovu a ostatním mi zůstal veliký dluh (vždyť se mi o nich zdálo i v noci). Na obrazovku se proti knížce vejde málo, pro řadu *příhod, pocitů, představ a přání hrdinů* nezbylo místo. Po napsání knížky mi už nebudou ťukat do spaní a připomínat, vidíš, na něco jsi zapomněla. – Aspoň si to myslím.“

Všimněme si dobře: nejen příhody patří k hrdinům Markéty Zinnerové, ale právě tak samozřejmě a neodmyslitelně jejich pocity, představy a přání. Postavy románu nejsou jen nositeli děje, ale příhody, které se jich dotýkají, především pozorují, prožívají, hodnotí anebo se v nich snaží orientovat, vytváří si o nich své představy či názory. To vše je tedy stavebním materiálem pro charakteristiky hlavních postav a pro budování jejich světa, ale současně – jak uvidíme dál – i pro výstavbu syžetu. (Mimochodem – právě díky tak široké škále charakterizačních prostředků se Markéta Zinnerová s úspěchem vyhýbá psychologickým nevěrohodnostem a krkolomnému schematismu. V její knížce nenajdeme absolutně kladnou anebo absolutně zápornou postavu: Klárka má většinou sympatie čtenářů na své straně, ale k svému mladšímu bratrovu Vojtovi se nejednou zachová nespravedlivě; Zdeněk je zpočátku spíš zápornou, respektive nesympatickou postavou, ale netrvá dlouho a autorka ho v očích čtenáře začne pomalu rehabilitovat. A tak dále a tak podobně.)

Jak se protěžování roviny postav promítá do jazyka nového románu Markéty Zinnerové? Jako nejadekvátnější prostředek se autorce přirozeně nabízela ich-forma. Jenže komu přidělit ono centrální postavení, když hlavní hrdinové jsou tu hned tři: Vlád'a, Klárka a Zdeněk? A pak – ve chvíli, kdy by jeden z nich získal prominentní postavení vypravěče, zůžil by se nežádoucím způsobem zorný úhel a Tajemství proutěného košíku by bylo rázem ochuzeno o možnost dramatické konfrontace různých postav a jejich světů. Markéta Zinnerová zůstává u „klasické“ er-formy. Celou knížku vypráví prostým, střídým, ale neobyčejně kultivovaným jazykem, na který má autor-vypravěč právo. A přece tu nelze hovořit o čisté er-formě. Vnitřní život postav totiž neustále narušuje neutrálnost vypravěčova partu a subjektivizuje ho, podřizuje ho optice jednou té, jindy oné jednající postavy. A tak je zdánlivě nezúčastněná autorská řeč oživována hojnými hovorovými prostředky, emocionálně zabarveným jazykem, slovníkovými i syntaktickými prostředky adekvátními té postavě, která je v dané chvíli pozorovatelem. Dokonce i občasné metafory nebo přirovnání se podřizují optice příslušné postavy. (Vojta: „Zamrkal a díval se na vysokánské nebe, na němž vyšival bílou cestu tryskáč...“ – str. 29; Klárka: „Sluneční skvrny, které se před chvílí vesele blýskaly v mechu, teď tančily výsměšně jako falešné zlaté penízky a rozkutálené prstýnky.“ – str. 104)

Příznačné je z tohoto hlediska také členění textu do odstavců, které respektuje v mnoha případech úzus, ale podřizuje se rovněž plánu postav: repliky různých mluvčích netvoří zvláštní, samostatné odstavce, jak bývá zvykem, ale následují jedna za druhou v odstavci jediném, jestliže jsou vnímány a „registrovány“ jedinou postavou: „Klárka z toho všeho pořád nebyla dost chytrá: „Vlád’o, tak je to tvůj brácha, nebo ne?“ Dorážela jako vosa, až se rozzlobil i na ni: „Žádnýho nemám,“ odsekl důrazně a Tonda si přisadil: „Než mít takovýhodle...“ Ohlédl se směrem, kde vejtahu zanechali, a trošku stísněně upozornil: „Člověče, jdou za náma! Neohlížejte se! Ještě by si mysleli, že z nich máme vítr. Za rohem zdrhnem!“ (str. 84).

Subjektivní vnímání a interpretace skutečnosti různými postavami románu je tedy realizováno nejen pečlivým výběrem tematických jednotek, ale rovněž velmi vynalézavými jazykovými prostředky – jakousi „nepřímou ich-formou“, která má sice po formální stránce podobu er-formy, ale ve skutečnosti je schopna zprostředkovat subjektivní pohledy různých postav na realitu. Proto v knize nenajdeme téměř žádné zbytečné slovo, proto se autorka dokázala až na řídké výjimky vyvarovat prázdných lyrických ornamentů. Také rozbředlé navozování atmosféry je Markétě Zinnerové cizí. Neváhá vypadnout za každých okolností in medias res. A přechody mezi situacemi, případně mezi různými pohledy na tutéž situaci řeší důsledně pomocí „filmových“ střihů. Všechny epizody jsou jimi rozčleněny na sekvence, z nichž každá je „snímána“ – jak naznačil už letný rozbor jazykového plánu – jednou postavou.

Pokládám za důležité připomenout v této souvislosti, že Zinnerové „filmová technika“ není jen efektem nebo samoúčelnou syžetovou hříčkou (jak tomu v mnoha současných knížkách bývá.) Právě naopak. Je do důsledků funkčně využita, protože slouží autorskému záměru, protože i ona je podřízena organizujícímu principu románu, jímž je ono neustálé střídání subjektivních pohledů, interpretací a reakcí jednajících postav.

Tuto dominantu signalizuje nakonec i červená nit celého příběhu – vlastní tajemství proutěného košíku, totiž Klárčin malovaný deník. Vždyť není ničím jiným než zkonkretizovaným subjektivním pohledem jedné postavy na vše, čeho je svědkem a aktérem.

Existenci této dominanty dokazují nejlépe ty momenty románu, v nichž není respektována, v nichž situace nejsou „snímány“ očima některého z hrdinů. Tehdy přichází ke slovu neosobní, chladný part vševědoucího vypravěče nebo nasládlá rádobyoudrost: „A jako děti potřebují jiné děti, aby se jim vyzpovídaly ze svých tajností, dědečkové potřebují hodné babičky, aby jim naslouchaly. A nejen naslouchaly, taky poradily, že starost se nedá

lázat přes koleno a čas je ten nejlepší ranhojič.“ (str. 17) Je potěšitelné, že takových pasáží je v knížce mizivé procento.

Tajemství proutěného košíku je kniha vyrovnaná a kompozičně promyšlená. Žádný motiv, jednou naznačený, se neztrácí do prázdna, každý je dotažen a vypointován. Všechny tematické i jazykové prostředky jsou podřízeny dominantě a až na výjimky ji podporují. A díky jí nechybí románu dramatičnost, která se rodí z napětí mezi různými subjektivními pohledy. Díky jí nepostrádá kniha ani humor. (Jak komicky může vypadat jakákoli situace, pokud ji nezúčastněný pozorovatel vnímá z nepatřičného úhlu a v nepatřičných souvislostech!) Díky jí – konečně – může autorka jednu a tutéž skutečnost ukazovat z různých stran, v různých perspektivách. Tím, že dává slovo rozličným postavám, vede čtenáře k pochopení problémů druhých lidí – dětí i dospělých. Tajemství proutěného košíku je tak schopno nenásilně, ale efektivně plnit významnou mimoestetickou funkci: vychovávat k vnímavosti, k respektu k názorům druhých, k citlivému přístupu k ostatním lidem a okolnímu světu vůbec.

7.5 Tajemství proutěného košíku

Na knihu Markéty Zinnerové *Tajemství proutěného košíku* (vyd. Albatros) se už téměř rok těší všechny děti. Zasloužil se o to stejnojmenný seriál. Byl z těch šťastnějších počinů vysílání televize pro děti a mládež, které dokáží stmelit celou rodinu pro řadu večerů před zářící obrazovkou.

Podle svého scénáře, který získal cenu Literárního fondu k 30. výročí osvobození, napsala mladá autorka román, který svou dramatičností, něžným humorem i moudrostí snad i předčí televizní zpracování. V každém případě umožní dětským čtenářům důvěrný kontakt a tak báječnými hrdiny, jako jsou Klárka a Vojtíšek Vavruškoví, nevlastní sourozenci Karasovi, Tonda z hájovny, ale i babička Vavrušková, děda Karas, učitel Merunka a všichni další dětští i dospělí obyvatelé Janovic.

Autorka vložila na bedra svých malých i dospělých hrdinů velice složité, avšak časté problémy. Školačka Klárka žije se svým malým bratříčkem Vojtou u babičky na venkově, protože její pražští rodiče na ně nemají čas^{*2}. Vládův tatínek opustil maminku Hanku i syna a odstěhoval se k jiné paní do vedlejší vesnice. Vyženil syna Zdeňka, který se stane spolužákem Vládi. Z těchto velkých konfliktních překážek, pichlavé mozaiky současnosti, dokázala autorka vytvořit poutavý román, bohatý na děj, který svým šťastným rozuzlením, svým optimismem, je plný nadějí.

Bohatá škála dětských hrdinů dává každému malému čtenáři možnost ztotožnit se, najít odpovědi na svá trápení i své sny. Předností vypravěčského umění Markéty Zinnerové je, že realitu přítomnosti dokáže ozvláštnit důvěrnou znalostí dětské představitivosti, dětského půvabného projevu, ve kterém dominují Vojtíšek a Klárka, i důvěryhodnou znalostí školního dialogu i projevu dětí. Logická nevraživost nevlastních bratrů po nekonečných rvačkách vyvane poznanou realitou; Vojta si už sám vyhlídl nového otce.^{*3} Rodiče Klárky a Vojtíška si uvědomují, že přicházejí o nejhezčí léta společného soužití a konečně i babička Vavrušková, moudrá a skvělá žena, kterou by za babičku chtěl skoro každý, dokáže pozměnit svůj samotářský život. A tak svatbou, jež nebude poslední na samém konci Janovic, a odjezdem Klárky a Vojtíška do Prahy, končí příběh o dětech a dospělých naší přítomnosti.

Stejně jako u obrazovek i u románu *Tajemství proutěného košíku* by se měla sejít celá rodina, i když je určen čtenářům od osmi let.

JK

² Klárka žije u babičky sama. Vojtíšek žije s rodiči v Praze.

³ Vláďa si vyhlédl otce, ne Vojtíšek.

7.6 Hvězdy a naděje

Román KDE PADAJÍ HVĚZDY (Albatros, Praha 1997) znamená něco víc než nový vstup Markéty Zinnerové na literární scénu. Znamená navázání na linii próz ze života dětí, který Zinnerová vždycky nazírala v širších souvislostech (viz Tajemství proutěného košíku), a současně přináší oživení v téměř opuštěné žánrové sféře.

Novým románem se Zinnerová obrátila k současnosti, a tím vstoupila do jiných reálií, než jí skýtala léta předchozí. Ale podobně jako dříve si rozsahem tématu a volbou prostředí zajistila prostor pro bohatou invenci a fabulaci, pro průhledy do individuálních osudů dětí, pro vytváření dětských vztahů a jejich etických aspektů, pro vstupy dospělých aktérů a ozvuky společenských střetů.

Název románu – pro dospělého čtenáře konvenční – nalézá v průběhu děje a v jeho vyznění své konotační zdůvodnění. Dětská zotavovna, v níž se děj rozvíjí, nenabízí jen karnevalový happy end. Svě vysněné budoucnosti se v ní musí vzdát nadšený „žokej“ Lojza i vynikající gymnastka Sandra, tragická smrt matky vyhroťí konflikt v životě Kristýny, nahlédnutí do života jiných dětí (z hlediska kompozice epizodních postav) přesvědčí, že dětský věk zdaleka není jen čas nezkalené pohody. Epicky pojaté skici těchto dětí působí jako možná východiska dalších příběhů a svědčí o autorčině fabulační energii. Některé z nich jsou – z hlediska působivosti syžetu – nadbytečné (podobně jako volba hanáckého nářečí pro charakteristiku komické Pavlínky nebo motivické předimenzování scén ze života dětí v zotavovně).

Zvláštní linii tvoří vzrušující příběh rodiny Kristýny, soustředěný na podvodný pokus českého emigranta výhodně odkoupit zotavovnu i s pozemky, majetek nečekaně zděděný a lživými transakcemi ohrožený. Podivné chování zájemce o koupi, kterého autorka štědře častuje hyperbolizujícími pejorativy (například dlouhán, ranař, roš'ák, mafián, rabiát, kanál, mihulák), a počáteční neinformovanost Kristýny a jejího otce o smrti maminky, jež žila ve Švýcarsku, probudí podezření i strach. Vnese do textu prvky kriminálního žánru i laické detektivní spekulace i akce, humorné i vážné, zavadějící i věčné. Nejednou jde o prvky pokleslé či opět předimenzované, ale autorka se zřetelně snaží o jejich propojení s charakterem postav a s proudem všednodenního dění. I drobné a letmo dotčené epizody poutá do kauzálních vztahů: divergentně působí retardační pasáže, zbytečně vyhocené póly příběhu Sandřina, rušivě náhlé, graficky neoddělené „stříhy“ stavějící čtenáře do zcela nové scény.

Jde zřejmě o vliv scénářové podoby textu. Nasvědčuje tomu i modelace mnoha postav (zejména dospělých), aktérů nezřídka posunutých ke grotesknosti, zachycených v dialogu, v akci. Akce a dialogická promluva dominuje, děj pádí od záběru k záběru. Lojzíkovy zápisky jsou přitom příjemným „zbrzděním.“ Autorská promluva scénáristickým přístupem utrpěla. Autorka včleňuje do svého podání výrazy, jejichž domovská příslušnost je jinde. V jejím partu působí jako nefunkční hyperboly či expresiva, tendující ke zhrubnutí vypravěčské promluvové roviny (křenila se, rozvalovali se, zmerčily, smrskly se, chabruzák.) I nechtěných stylizačních neobratností bychom našli dost, například při manipulování se jmény, i to je zřejmě daň akčnosti, spádnosti, maximu dění v nedlouhém časovém intervalu.

Drama hlavních hrdinů (i naznačené osudy epizodních postav) si ovšem autorskou i čtenářskou pozornost zaslouží. Ti „hlavní“ si prožívají nejen pád svých hvězdných iluzí způsobený zdravotním handicapem, ale díky pochopení dospělých i díky přátelství a novým nadějím také nové napřímení. Odpovědnost je – podobně jako v dřívějších autorčiných pracích - zase společná. Snad je v tom i naděje, že úroveň Tajemství proutěného košíku nezůstane pro autorku nedosažitelná.

Věra Vařejková